

ענף הזית סתיו 2013

מדריך למורים

כתב עת למחנכים של זרעים של שלום

גיליון מיוחד: אומנויות ההבעה; שינויים בחינוך

התמונה הגדולה

הדליקו נר

מחשבות של חבר הוועד המנהל על נורמליזציה

מאת מאט קוריי

“מוטב להדליק נר מלקונן על החושך”
קונפוציוס, פילוסוף סיני קדום

את הציטוט שמעל קראתי בזמן ביקור במרכז נובל לשלום שבאוסלו, נורבגיה. כמה שבועות לאחר מכן העניקו את פרס נובל לשלום לאיחוד האירופאי כהכרה בחמישים שנה של שלום יחסי ששורר באירופה מאז האיחוד. בפייסבוק, ראיתי הרבה מחבריי מתרעמים על הבחירה הזאת. מה ההצדקה בהענקת הפרס לאיחוד האירופאי? זהו ארגון ממשלתי שממוקם בעיר שלוה בצפון אירופה באזור שלא ראה קונפליקט במשך דורות. מדוע לא להעניק את הפרס לארגון שצמח מתוך הקהילה, או לאינדיבידואלים יוצאי דופן שסיכנו את חייהם על מנת להביא שלום לעולם?

התשובות לשאלות מורכבות אלו יכולות ללמד אותנו מספר דברים. הן גם נותנות לנו הזדמנות לדון בטיעון שהופנה לא פעם נגד זרעים של שלום - הדיאלוג של זרעים של שלום יוצר נורמליזציה ומאשר את המצב הקיים.

מסקנה 1:

רבים מאיתנו אשר עובדים למען עתיד טוב יותר נתפסים למה שנראה נכון בתיאוריה, או על מה שמרגיש נכון לדעתנו האישית. במקום זאת, עלינו להתמקד בגורמים השונים בעבר ובהווה שיצרו שינוי מעשי ופתרו סכסוכים. האיחוד האירופי הוא דוגמה טובה לכך.

מסקנה 2:

מודל הדיאלוג ופיתוח המנהיגות של זרעים של שלום מדגיש גורמים מרכזיים לביסוס שינוי המצויים במקרים אחרים של קונפליקט. סקירה קצרה של סכסוכים שונים בהיסטוריה מראה שהמרכיבים בתוכנית שלנו אשר סופגים ביקורת מטעם התומכים בטיעון הנורמליזציה הם למעשה תנאי מקדים הכרחי ליצירת שינוי:

- כבוד הדדי בין תרבויות כבסיס לתקשורת יעילה
- תקשורת בין תרבותית אשר מקדמת בצורה ישירה יצירת שינויים
- הבנת מבני הכוח החברתיים על מנת להבין מהי הדרך האופטימאלית להביא לשינוי

חלק 1: למה האיחוד האירופי ראוי לפרס

ישנו פתגם סיני שהולך כך: “תחילתה של החכמה היא לקרוא לדברים בשמם”. בשנים האחרונות היו הרבה דיבורים על כך שגוש האירו עשוי להתפרק. אני מנהל חדר עסקות בבנק שוויצרי גדול ואני עוקב אחר התפתחות המשבר מרגע תחילתו, יום אחר יום. אך גוש האירו (17 מדינות אשר חולקות את אותו המטבע) אינו זהה לאיחוד האירופי. בקצרה, האיחוד האירופי הינו גוף פוליטי אשר הוקם בעקבות מלחמת העולם השנייה וסדרה של סכסוכים שקדמו לה. היווצרותו של האיחוד יצרה במה לדיאלוג בין-תרבותי בקנה מידה שלא היה כדוגמתו בעבר.

במרכז האיחוד האירופי עומדות צרפת וגרמניה - שתי מדינות אשר חוו מלחמות הרסניות בשנים 1870, 1914 ו-1939. באופן רשמי, האיחוד האירופי נוצר למטרות של סחר חליפין, אבל בפועל הוא אבל בפועל הוא אחראי על הרבה תוכניות שעוסקות בחילופי תרבות וכבוד הדדי בין תרבויות. כבוד זה בא לידי ביטוי בין היתר בשפה: לאחר היווצרות האיחוד, השפה הרשמית השנייה בצרפת הייתה גרמנית, והשפה הרשמית השנייה

“דמיון איננו כישרון של איזשהו אדם אלא הבריאות של כל אדם”

ראלף וולדו אמרסון

בגרמניה הייתה צרפתית.

תוכניות חילופים בקנה מידה אדיר הפגישו בין ילדים ממדינה אחת לבין משפחות ממדינה אחרת. כך, במשך 50 שנות שלום, מתוך פעולותיו של האיחוד האירופי, נבנתה התשתית האנושית ביבשת שידעה הכי הרבה אלימות במאה השנים האחרונות.

חייתי באירופה למשך 10 שנים, ובתקופה הזאת (כמו גם בששת החודשים הראשונים שלי בצרפת בשנת 2000) שמעתי רבות על אודות החשיבות של הפעולות האלו ביצירת שינוי, ועל השפעתן על סביבה שרוויה בקונפליקט.

אף ארחיק לכת, ואומר שבגלל שהאיחוד האירופי נראה כמו בחירה “משעממת” לפרס נובל לשלום, מגיע לו לזכות בפרס. שלום של 50 שנה, הוא על פי הגדרה תופעה חסרת אירועים, ועל כן נתפסת כמשעממת. בגלל ששורר שלום באירופה, ניתן ללמוד ממנה אינספור שיעורים על התהליכים שתרמו למצב הזה. השיעור הראשון יעסוק באיחוד האירופי, כיוון שהשלום באירופה התחיל שם - ברגע שבו שתי מדינות שהיו אחראיות לכמויות אדירות של מוות ושל הרס, התחילו להפעיל בצורה מסיבית תוכניות כמו אלו של

זרעים של שלום.

האיחוד האירופי מהווה דוגמה מצוינת לתהליך שלום שעמד במבחן הזמן. אין כאן סיפור ראוויתי עם דמויות מעוררות השראה שעמדו בקו האש וסיכנו את חייהם על מנת להביא שלום, לא מדובר בארגון שכל תוכניסט ממוצע שואף להתנדב בו או חולם לעבוד בו, אבל העובדה היא שזהו ארגון שהצליח.

לפעמים אלה שרוצים בעתיד טוב יותר, בעתיד שבו השלום הוא ממש, נוטים להתעלם ממה שעובד לטובת מה שמרגיש נכון. בזרעים של שלום, כאשר אנחנו מתמודדים עם קונפליקט, עלינו להתמקד בתהליכים של שינוי שעובדים. לכן, הבנת הדרכים שבהן הצליחו ארגונים ויוזמות כגון האיחוד האירופי, יחד עם ניסיונות לחקות דרכים אלו, היא משימה חשובה ביותר.

חלק 2: אבל מה כל זה קשור לנורמליזציה?

מאז שהאינתיפאדה השנייה חיסלה כל אמונה בהסכמי אוסלו, בגויי זרעים של שלום שבגדה

המערכת ובעזה הואשמו על ידי חבריהם בכך שיחסייהם עם הישראלים יוצרים נורמליזציה של המצב הקיים. במהלך ביקוריי באזור, הייתי עד ללא מעט דיונים כאלה.

הטיעון על נורמליזציה גורס, בהקשר הזה, כי מעצם ההיכרות עם ישראלים וניהול דיאלוג עמם, הפלסטינים מקבלים על עצמם את המצב הקיים - ובמיוחד את הכיבוש הישראלי - כאילו היה הדבר מקובל, נורמלי, ולא דורש שינוי. על כן, אל לפלסטינים לנהל דיאלוג עד שלא יקבלו זכויות שוות, עד שלא יסתיים הכיבוש, עד שהמציאות על פני השטח תראה שהם שווים ביחס לישראלים. רק במצב כזה ניתן לשבת ולדבר.

אני ערבי אמריקאי, וטיעונים כאלה מוכרים לי מאוד משום שאני שומע אותם כל הזמן כאשר אני מנסה להפיץ את המסר של זרעים של שלום בתוך הקהילה שלי.

אני מבין כיצד הטיעון על נורמליזציה יכול להיות תקף ברמה התיאורטית או המוסרית. עבור רבים, טיעון זה מרגיש כמו הטיעון הנכון.

זה מרגיש לא בסדר לשלוח צעירים שמייצגים עם כבוש ללכת ולדבר עם צעירים אחרים מהמדינה הכובשת, כאשר השיחה מתקיימת בסביבה שמנותקת לגמרי מהמציאות בשטח. הבעיה בטיעון הנורמליזציה היא שזהו טיעון אשר מתעלם ממצאים אמפיריים. זה לא טיעון פרקטי. זה לא טיעון נכון. טיעון זה נכשל בשני מקומות מרכזיים.

ראשית, על פי הטיעון, הפלסטינים אשר משתתפים במחנה של זרעים של שלום חוזרים הביתה כאשר הם מקבלים את הכיבוש כמצב קיים. בעשר השנים שאני עובד בארגון, טרם פגשתי פלסטיני אחד שחזר ממחנה הקיץ עם דעות שהן מקבלות או מתונות יותר כלפי הכיבוש משהיו לפני שהגיעו.

כאשר ערבי אמריקאי מציב בפניי את טיעון הנורמליזציה, אני משיב לו עם תגובה ניצחת: אני מתקשר לאחד מהפלסטינים שהשתתפו במחנה הקיץ ומעביר את הטלפון לידי שותפי לשיחה. במהרה מתגלה (באמצעות דיאלוג, יש לציין) שאפילו ההאשמה הקטנה ביותר בכך

אין בזה שום דבר נורמלי

מבטו של סיד ישראלי על נורמליזציה

מאת **עוד פלזנט**

“כל עוד הנר דולק, אפשר לתקן.”
הרב ישראל מסלנט (1883-1810)

סיפור חסידי ישן מספר על הרב ישראל מסלנט, שהלך ברחובות עירו קובנה שבליטא. לילה אחד הוא ראה סנדלר יושב ועובד, לצדו נר קטן שעוד רגע נכבה. הרב פנה אל הסנדלר ושאל: “מה אתה עושה? מאוחר בלילה והנר שלך עומד לכבות בכל רגע. מדוע אתה יושב כאן ומתקן נעליים?” השיב לו הסנדלר: “כל עוד הנר בוער, אפשר לתקן.”

הרבי מסלנט מצא בסיפור הזה מוסר השכל. נזכרתי בסיפור הזה כשקראתי את המאמר של מאט קורי שמופיע בגיליון הזה של ענף הזית.

שלוש בעיות

בעיה מס' 1:

חלום מייאש

האיחוד האירופי הפך למעין סביבה אידיאלית אשר מעוררת השראה ברחבי העולם כולו. באפריקה, אסיה ובמזרח התיכון, ההצלחה הפוליטית והכלכלית של האיחוד האירופי מהווה דוגמה לדרך שבה החיים יכולים, וצריכים, להיות. בכניסה למדינת מיין עומד שלט, עליו כתוב: “מיין - הדרך שבה החיים צריכים להיות.”

עבור צעירים רבים שמגיעים למחנה הקיץ הבינלאומי של זרעים של שלום שבמיין, השבועות שהם מבליים ליד אגם פֶלְזְנֶט מהווים הגשמה של האמרה שעל השלט. לחלומות יש נטייה להיות מעוררי השראה, אבל באותה מידה הם עשויים להיות מייאשים.

בישראל ישנה אמירה נפוצה שטוענת שהמזרח התיכון הוא לא אירופה. לא ייתכן שלום במזרח התיכון כמו שיש באיחוד האירופי, וגם לא יתכן משטר דמוקרטי כמו אלה שבאיחוד האירופי. זהו טיעון שמופנה נגד זרעים של שלום. החניכים חוזרים מהמחנה במיין אל תוך מציאות קשה. במיין הם מבליים יחד כל היום, אוכלים ביחד, ישנים באותן הבקתות, מנהלים דיאלוגים ומשתתפים באותן הפעילויות. אולם, כאשר הם שבים הביתה הם חוזרים למציאות שבה מתקיימת הפרדה בין ערבים לבין יהודים.

במיין, פלסטינים וישראלים נפגשים לא

במסגרות אלימות. בביתם, איומים אלימים הם מציאות יומיומית. שתי החוויות המנוגדות האלו, של חלום מול מציאות, עשויות להיות מאוד מייאשות.

בעיה מס' 2:

התרועעות עם האויב

טיעון הנורמליזציה נשמע בעיקר בצד הפלסטיני (ובעולם הערבי בכלל) ופחות בצד הישראלי. זהו חלק מטבעו הא-סימטרי של הסכסוך. אולם, גם החניכים והבוגרים הישראלים עומדים בפני האשמות דומות. פעמים רבות שואלים אותי ואת חבריי, וגם חניכים צעירים יותר, כיצד אנחנו יכולים להתחבר ולדבר עם פלסטינים, אשר נתפסים בעיני רוב הישראלים כאיום. עבור ישראלים רבים, הפלסטינים הם לא אוכלוסיה הנמצאת תחת כיבוש, הם האויב. שנים של פיגועים, של אלימות ושל הפרדה השפיעו על האופן שבו ישראלים, במיוחד הצעירים, תופסים את הפלסטינים שבגדה המערבית ובעזה.

“המלחמה העולמית בטרור” אשר הציגה באופן כוזב את האסלאם כאיום, רק החריפה תפיסות כאלו. חברות עם פלסטינים היא דבר בעייתי ולא בהכרח משהו להתגאות בו. אדגיש שוב, שבגלל האסימטריות של הסכסוך, אין טיעון של נורמליזציה בקרב החברה

הישראלית. אמנם להיפגש עם פלסטינים לא נחשב לא לגיטימי, אך זה כן נחשב בעייתי.

בעיה מס' 3:

הטיות פוליטיות

הרבה ישראלים חושבים שזרעים של שלום שוטף לצעירים את המוח ומטיף לדעות שמאלניות. הישראלים אשר משתתפים בתוכניות של זרעים של שלום לא נהיים שמאלנים יותר, וגם לא מגלים נטייה לווייתורים מול הפלסטינים, של שטחים או כל דבר אחר. אך בקרב חלקים מן החברה הישראלית, רק להיפגש עם פלסטינים, לדבר איתם, או לנסות להבין את נקודת המבט שלהם, מהווה הטיה פוליטית.

ישנן פרספקטיבות שלפיהן מי שמוכן לשבת ולדבר עם האויב הוא בעל דעות שמאלניות. מי שמגלה רצון להבין את הצד האחר אף נחשב קיצוני.

פתרון בודד:

נמשיך להיפגש אחד עם השני

חלום יכול להיות מייאש אך הוא גם יכול להיות מעורר השראה. בתור חבר בזרעים של שלום במשך חלק ניכר מחיי, אני יכול להעיד על ההשראה שנובעת מתוך המפגשים שלנו. בין אם במחנה הקיץ שבמיין, או

הביתית שלהם. איני טוען שהמרכיבים אשר עומדים בבסיס קונפליקט כזה או אחר הם דומים לאלה של המזרח התיכון. אך ההתנגשויות האלימות בין נרטיבים, לאומים, זהויות אתניות או דתיות שההיסטוריה רוויה בהן - מהוות גם שיעורים שיכולים ללמד אותנו רבות. אני חושב על המאבק לזכויות האזרח שמתקיים במאה השנים האחרונות בארצות הברית, ומסיק שמאבק זה לא היה מסוגל להתקיים אילו לא שחורים ולבנים היו עובדים יחד בכל רמות החברה: בין אם אלה קובעי מדיניות בווינגטון או קבוצות מעורבות של אקטיביסטים כמו “רוכבי החופש”, אשר נסעו באוטובוסים אל תוך הדרום שסבל מהפרדה גזענית בשנות השישים.

קחו את הזמן ללמוד את הפרטים של הפרקים האלה בהיסטוריה - הם ילמדו אתכם שגורמים משני “צדי” הקונפליקט צריכים לעבוד ביחד. ניתן לראות שמיישמים את השיעור הזה במקומות כמו שייח' ג'ראח, בודרוס ובילעין. המאמצים האלה עוד לא מספיק חזקים על מנת להביא לשינוי בצורת הקונפליקט, אך הדמיון למקרים אחרים לאורך ההיסטוריה קיים בהחלט.

זרעים של שלום מכיר בכך ששינוי אמיתי דורש דור חדש של מנהיגים בעלי ידע, כישורים, ניסיון וקשרים אשר נחוצים על מנת לשנות את המצב הקיים.

ככל שתחקרו את ההיסטוריה של פתרון סכסוכים, כך תבינו שדיאלוג ועבודה משותפת חוצה גבולות הם נחוצים על מנת לקדם את השלום.

מסקנה

כל מה שנאמר עד כה לא בא להוכיח כי זרעים של שלום הצליח במטרתו. את המבקרים שלנו ניתן לחלק לשתי קבוצות, וכל אחת דורשת התייחסות נפרדת.

ישנם מבקרים אשר חושבים שדיאלוג הוא שווה ערך לנורמליזציה. להם אני מציע לבחון היטב את ההיסטוריה של פתרון סכסוכים. בוגרי זרעים של שלום - פלסטינים וישראלים כאחד - פועלים כדי לשנות את המצב הקיים, ולא משמרים אותו, והם עושים זאת בזכות הניסיון שלהם בניהול דיאלוג. מוטב יהיה אם אותם מבקרים היו חושבים על האפשרות שתקיפה של תוכניות שמעודדות קיום של דיאלוג הוא בעצמו אמצעי של נורמליזציה. מבקרים אחרים חושבים שזרעים של שלום צריך לפעול בקנה מידה גדול יותר, ובצורה

שהפלסטינים אשר הולכים לזרעים של שלום הם חלשים, בגדו בעמם, פחות מחויבים כלפי המאבק על שוויון זכויות, או פחות נחושים בדעתם לסיים את הכיבוש, היא מופרכת לחלוטין. הסידס הפלסטינים הם הרוטים, מלומדים, חדורי השראה ומעוררי השראה. הטיעון על נורמליזציה נכשל גם משום שהוא מתעלם מתקדימים היסטוריים. ראשית המלחמה עוד בראשית ההיסטוריה, אבל כך גם השלום. ההיסטוריה אינה יכולה לספק מפת דרכים פוליטית שתצביע על דרך ספציפית לסיום הסכסוך במזרח התיכון. ובכל זאת, ניתן למצוא שפע של דוגמאות לאורך ההיסטוריה אשר מראות את החשיבות הרבה של דיאלוג כחלק מתהליכי שלום.

דוגמה אחת ניתן למצוא אצל נלסון מנדלה. בזמן שהיה בכלא, מנדלה למד על התרבות האפריקנית ואת שפת האפריקנס. כמעט כל חבריו לתא המאסר, אשר עד לאותו הרגע החשיבו אותו לאדם חכם ומלומד, התנגדו לכך באופן מוחלט. הטיעון בפניהם היה טיעון הנורמליזציה - כיצד אתה הולך ולומד את שפת האויב, מדבר איתו כשווה, ומתעלם מהמציאות שעל פני השטח?

מנדלה, כמוכן, למד את התרבות ואת השפה על מנת לשפר את מעמדו במשא ומתן. לדבריו, “אם אתה מעוניין בשלום עם אויבך, עליך לעבוד ביחד איתו, שכן אז הוא יהפוך מאויב לשותף.”

מפתח לחשוב שמנדלה התפרסם בזכות מאבקו באפרטהייד. איני מסכים עם קביעה זו. אלפי אנשים נאבקו באפרטהייד. מנדלה התפרסם בזכות כך שניצח את המערכת. הוא שינה את צורתו של הקונפליקט. הוא יצר במה לדיאלוג על ידי כך שלמד את תרבות האויב ודרך במה זו הביא לשינוי צורתו של הקונפליקט. קל להבין מדוע חבריו לתא המאסר ראו את המאמצים שלו ללמוד את התרבות האפריקנית כבגידיה במטרות שלהם. אך הם טעו.

עלינו ללמוד מהדוגמה של מנדלה ומדוגמאות אחרות בהיסטוריה. למרבה המזל, כבר התחלנו בתהליך. בקיץ שעבר, 30 סידס נסעו לאירלנד כדי ללמוד מארגונים שפועלים בשטח באזור הצרות של צפון אירלנד. שם למדו על העצמת בני נוער וחינוך משותף, על פיתוח של כלכלה פרטית תקינה, על כבוד לנרטיב של האחר, על מנהיגות אשר מסוגלת להתעלות מעל לאלימות שתופסת מקום כה מרכזי בקונפליקט. את כל אלה התבקשו בוגרי זרעים של שלום להפנים על מנת ליישם בסביבה

בסמינרים שהתקיימו באזורים שונים במזרח התיכון, כל מפגש היה קשה ומעורר השראה באותה המידה. במציאות שבה כמעט ואין מפגשים בין שני הצדדים, כל מפגש שכזה הוא חלום שמתגשם. כל מפגש כזה מזכיר לנו שהמציאות יכולה להיות אחרת, ושניתן לשנות אותה.

זאת התשובה הראשונה שלי לטיעון הנורמליזציה. אין שום דבר נורמלי או מנרמל במפגשים שבונים שלום בין יריבים. במציאות שבה ישראלים ופלסטינים בכלל לא מדברים אחד עם השני, מפגשים ודיאלוג בין שתי הקבוצות אינו דבר נורמלי.

אני מבקש מכל אלה, פלסטינים ואחרים, אשר מוקיעים את זרעים של שלום כמבצעים נורמליזציה, לגלות בעצמם מה בדיוק אנחנו עושים כאן בזרעים של שלום. המפגשים

שזרעים של שלום מארגן עבור הסידס רחוקים מלהיות משא ומתן וכנראה שגם לא ישנו את המצב הפוליטי ממש עכשיו, אבל כן יש להם השפעה על חייהם של הסידס ושל הסובבים אותם. הם משנים את האופן שבו אנשים חושבים ופועלים.

סידס הם לא בהכרח שמאלנים. סידס ישראלים לא נהיים פרו-פלסטינים. סידס פלסטינים לא נהיים פרו-ישראלים. אך גם הישראלים וגם הפלסטינים נהיים מודעים יותר לצד השני ומבינים אותו יותר. זאת התשובה השנייה שלי לטיעון הנורמליזציה. זרעים של שלום לא תופסים את המצב הקיים כנורמלי, ובטח שלא מנסים לשמר את המצב הקיים. מודעות למצב, היכרות עם הסכסוך והבנה של הצד האחר, כל אלה הם חלק מיצירת שינוי.

זרעים שלום במשך 20 שנה המודל החינוכי וסוד הצלחתו

מאת **קלאודיה קולבין**

הקיץ של 2012 היה קיץ מיוחד, אבן דרך לזרעים של שלום. זאת היתה השנה ה-20 שבה פועל המחנה ברציפות. לאחר ההתנסות שלי כמנחת קבוצות באותו הקיץ, העניין הגובר שלי בחינוך ובפתרון סכסוכים הוביל אותי לנתח את המודל החינוכי של הארגון: את ההיסטוריה שלו, המרכיבים המרכזיים שלו, ואת סודות הצלחתו. מחקר זה הפך לעבודת תזה אשר הוצגה בקינגס קולג' שבלונדון בסתיו שעבר.

זרעים של שלום נולד מתוך רעיון שיישמו באופן ניסיוני. לאחר מכן הרעיון התפתח למודל חינוכי ייחודי, כתוצאה ממגוון מרכיבים תיאורטיים ופרקטיים שהוספו לאורך השנים. המבנה הבסיסי של המחנה דומה לניסוי הראשון מ-1993. במשך שלושה שבועות, נפגשים במדינת מיין בני נוער מאזורים שנמצאים בסכסוך. שם תהיה להם הזדמנות לפגוש את האויבים שלהם פנים אל פנים. בעבודת התזה שלי, אני טוענת ששלושת השבועות האלה במחנה מובנים היטב כך שהחניכים פוגשים שני ״עולמות״. עולם אחד הוא המחנה עצמו. במחנה, בני הנוער

אנשים משני צדי הסכסוך אינם מרוצים מהמצב. ההשראה לחיים טובים יותר, לסביבה של שלום, או ל״איחוד אירופי״ אינה של שמאל או של ימין.

זרעים של שלום מעודד שינוי ויוצר שינוי. שינוי אינו מהפכה. הוא לא מתרחש בין לילה. זהו תהליך ארוך עם מכשולים רבים בדרך. אולם, כל עוד יש סידס צעירים ומבוגרים, מחנכים ומנהיגי קהילה, שנפגשים, מדברים ומחליפים דעות, אז השינוי הוא אפשרי. כל עוד הנר בוער, אנחנו יכולים לתקן.

עידו הוא מורה בתיכון להיסטוריה, ערבית, ואזרחות. הוא סיד מ-1997, כשהיה חניך במחנה. בשבע השנים האחרונות הוא מנחה קבוצות במחנה.

של אזורי הקונפליקט שמהם באים בני הנוער. לכן, הזמן והמרחב שבהם מתקיים הדיאלוג מייצג את ״הכאן ועכשיו״ של הסכסוך שהחניכים מתמודדים איתו בחייהם היומיומיים. היצירה של שני עולמות שונים היא מכוונת. ישנה הפרדה בין העולמות באמצעות מדיניות המחנה ״מה שמתרחש בדיאלוג נשאר בדיאלוג״.

מדיניות זו מאפשרת לסידס לנוע בין קונפליקט לדו קיום. ההשתקפות של שני עולמות אלה וחקירת אופן פעולתם הם חלק מחוויית השינוי שמציע המחנה.

הבלבול שהוא חלק מהמעבר בין עולמות עוזר לנו לבצע השתקפות על זהותנו. מחנה הקיץ מאפשר סביבה בטוחה עבור המשתתפים להשתתף באינטראקציות כאינדיבידואלים, ולהתעמת עם הזהות של עצמם באמצעות הדיאלוג. אם כך, עולה השאלה מה נהיה משני העולמות האלה לאחר מחנה הקיץ? איזה עולם החניכים לוקחים איתם הביתה? במהלך השהות במחנה, לומדים החניכים ששני העולמות האלה הופכים לאחד. הם לומדים לקבל אחד את השני, כאינדיבידואלים וחלק מקבוצה לאומית, ומכירים בכך שקבלה של זהות האחר

לא תביא להיחלשות הזהות של עצמם. בניגוד למה שחושבים חלק מהמבקרים של זרעים של שלום, מטרת המודל החינוכי אינו לבטל את הזהיות הלאומיות של הסידס ולהחליף אותן בזהות שקרובה יותר לערכי הארגון.

להפוך לסיד משמעו לעבור תהליך שמאפשר הבנה מעמיקה ואינטימית של הזהות שתמיד הייתה להם, אך הם לא קיבלו את ההזדמנות לחקור אותה. ממצאי המחקר שלי מדגימים שהמודל החינוכי הוא אפקטיבי; סוד הצלחתו טמון ביכולת של הארגון לחדש ולשפר את המודל באופן תמידי, ולהתאים אותו לצרכי בני הנוער.

מהם שלושת השיעורים החשובים ביותר שלמד זרעים של שלום בעשרים השנים האחרונות? השיעור הראשון הוא הכרה בחשיבות של ניהול דיאלוג בהתאם למסגרת תרבותית ספציפית. ההכרה הזאת הובילה

אוהל במדבר

מאת **דניאל נוח מוזס**

דמיינו אוהל שעומד יציב בתוך סביבה של קונפליקט עז ורוחות סוערות. האוהל הוא מקלט, מקום שבו צדדים עוינים נפגשים בבטחה. בתוך האוהל, ישנה הזדמנות להביע את דעתנו אל מול ״הצד האחר״, ישנה גם ההזדמנות להקשיב לדעות שלהם. קבוצה מצד אחד של הקונפליקט עוצרת באוהל לשתות כוס קפה. הם אומרים לאלה שמתחזקים את האוהל, ושומרים על עמידתו

לדעת את האחר

מאת **נביל קיאלי**

האם יתכן שילד בן 12 יחשוב שיהודי הוא חייל או מתנחל ושום דבר אחר? ש״יהודי״ משמעו פחד וכיבוש? אין לכך קשר לחינוך ולספרי לימוד. לפעמים זה נראה כאילו שהזמן עמד מלכת, מלפני 1967, כאשר ילדים פלסטינים שמעו על יהודים אך מעולם לא

לפיתוחן של שיטות שמשמשים בהן בעת דיאלוג על המזרח התיכון בהתאם לטכניקות אשר מתייחסות לסכסוך הספציפי, ומנוהל על ידי מנחי קבוצות ישראלים-פלסטינים.

השיעור השני הוא שהדיאלוג הוא החלק הכי חשוב של המודל החינוכי, וכבר לא נתפס רק כעוד אחת מהפעילויות של מחנה הקיץ. כעת מהווה הדיאלוג בסיס למודל כולו.

השיעור השלישי הוא שמחנה הקיץ הוא רק השלב הראשון. התהליך מסתמך על כך שהחניכים ימשיכו בבית את מה שהתחילו ללמוד במחנה. לכן, מחנה הקיץ לא נחשב לתהליך שלם. זרעים של שלום פיתח תוכניות המשך אזוריות שנועדו לאפשר לסידס להמשיך עם הדיאלוג והמסירות שלהם ליצור שלום גם בבית.

אני לא אומרת שהמודל של המחנה הוא מושלם. יש עוד מכשולים רבים שצריך להתגבר עליהם, כמו למשל פיתוח ושיפור של

תוכניות ותוכניות המשך לדרום אסיה. אולם, זרעים של שלום הדגים שיש לו הבגרות והנחישות אשר נחוצות לשפר באופן שוטף את המחויבות שלו ליצירת תשתית לשלום. כמו שהארגון מעודד דיאלוג וביקורת עצמית בקרב המשתתפים בתוכניות שלו, כך גם הוא מפגין את התכונות האלו כלפי עצמו על ידי שיפור מתמיד של המודל החינוכי שלו. בדרך זו, זרעים של שלום מצליח לספק לסידס את החוויה המשמעותית ביותר האפשרית.

קלאודיה היא איטלקיה-בריטית, מנחת קבוצות בסכסוך וקבוצות מעורבות דתית. כיום היא חיה ועובדת בלונדון. היא סיימה תואר שני בפתרון סכסוכים בקינגס קולג' שבלונדון, הנחתה את הדיאלוג הדרום אסייתי במחנה הקיץ השנה וניתחה את המודל החינוכי של המחנה בעבודת התזה שלה.

היציבה, ״מדוע אתם מבלים את כל זמנכם כאן באוהל? אנחנו צריכים אתכם לעזור לנו בקרב״. קבוצה מצדו השני של הקונפליקט עוצרת לכוס תה; הם שואלים ״מדוע אתם לא באים ונלחמים איתנו נגד הצד השני?״ אך לא ניתן למשוך את האוהל לכיוון אחד. עליו להיות בטוח עבור אלה שרוצים למצוא בו מקלט מהסביבה העוינת - סביבה שבה אוהלים מהסוג הזה הם תופעה נדירה. ברגע שנמצאים בתוך האוהל, אנשים

דניאל מוזס, נשיא קבוצת העיתונות של המודל החינוכי

קלאודיה, מנחת קבוצות במחנה הדיאלוג בין ישראלים ופלסטינים

נביל נולד וגדל בירושלים והיה איש עסקים מצליח בארצות הברית עד ששב הביתה. הוא מייסדו של בית הספר ברידג' שבבית חנינא (ירושלים) ובאל רם. הוא מחנך מצטיין, בוגר תוכנית זרעים של שלום למחנכים ערבים, מנחה קבוצות ומאמן ביוזמת 'בתי ספר למופת' ובסדנאות של 'סביבת לימודים יוצרת שלום'.

^[1] ענף הזית מדריך למורים קיץ 2013

“חיה מתוך הדמיון שלך, לא מתוך ההיסטוריה שלך”

סטיבן ה. קובי

צילום: אג'אי נורונהא, בובי גוטששאלק

מובילי משלחת משפרים את כישורי התקשורת

מאת טארק מאסאראני ופגי סמית'

מובילי משלחת הם המחנכים ומנהיגי הקהילות אשר מלווים את הסידס למחנה הקיץ הבינלאומי של זרעים של שלום. בהגיעם למחנה, הם עוברים תוכנית מפגשים מאתגרת משלהם.

לפני שנתיים, מתאם תוכנית מובילי המשלחת, טארק מאסאראני, הבחין בדפוס חוזר בדיאלוג של מובילי המשלחת. אותם מקצוענים, בוגרים, שבאו ממדינות יריבות, הצליחו ליצור קשרים כאינדיבידואלים, אך כאשר ניהלו דיאלוג על הסכסוך, וביטאו את כאבם, זהותם, ואמונתם, הדבר יצר בלגן גדול. הם הרגישו כועסים, תקועים, ופוחדים להמשיך בדיאלוג.

אם כך, מה יכול להפוך את תוכנית הדיאלוג של מובילי המשלחת ליעיל יותר?

לאור השאלה הזאת, טארק מאסאראני ופגי סמית' - מנחי תוכנית הדיאלוג של מובילי המשלחת למחזור הראשון של 2012 - החליטו להתמקד בשיפור של כישורי הקשבה על מנת לשפר את איכות הדיאלוג שבמחנה ולהעניק למחנכים את הכישורים הנדרשים ליישם את מה שלמדו בסביבה הביתית שלהם.

הם הכניסו שלושה מרכיבים לתוך תהליך הדיאלוג:

- 1) מרכיבים של מעגלי שלום
- 2) מרכיבים של תקשורת לא אלימה™
- 3) אומנות חזותית

כהוקרה לחוכמתם של התושבים הילידיים של מערב מדינת מיין, היכן שמחנה הקיץ ממוקם, במפגש הראשון של הדיאלוג השתמשו בטכניקת "מקל הדיבור". היתה לכך הסכמה מלאה מחברי הקבוצה. רק האדם אשר מחזיק במקל הדיבור רשאי לדבר, וכל השאר צריכים להקשיב למה שנאמר. בדרך זו יכול הדובר להתמקד בהעברת דבריו באופן ברור, בידיעה שאף אחד לא יפריע לו כל עוד הוא מחזיק במקל הדיבור.

בנוסף, פתחנו כל מפגש בטקס. הדלקנו נר, צלצלנו בפעמון, והשתתפנו ב"פעילות מעוררת השראה". בדרך כלל, פעילות זו היתה דקלום של שיר או ציטוט. כך גם רקדנו את "ריקוד עץ הבוקיצה" יחד עם פעילויות נוספות שמבוססות על תנועה. לאחר מכן פתחנו

בדיאלוג. לאחר הדיאלוג, סגרנו את המעגל עם הפעילות מעוררת השראה שאיתה פתחנו את המפגש. עודדנו גם את מובילי המשלחת לכתוב יומנים על מנת לטפח את מחשבותיהם לגבי מה שלמדו וכדי לעזור להם ליישם את אותם דברים בחייהם האישיים.

שנינו מאמנים מוכשרים בתקשורת לא אלימה. מטרתנו היתה לחלוק עם מובילי המשלחת כמה שיותר כלים של תקשורת לא אלימה במהלך המפגשים שניהלנו. בתור התחלה, התמקדנו באמפתיה שמבוססת על תקשורת לא אלימה. לפי גישת התקשורת הלא אלימה, ניתן לתאר אמפתיה כ"נוכחות" - היכולת להיות אחד עם השני ולהקשיב מתוך מקום של שקט נפשי.

בדרך כלל, אנו רגילים להקשיב מתוך הסכמה או אי הסכמה - מנסחים את תגובתנו עוד לפני שהאדם שעומד מולנו סיים לדבר. בהקשבה אמפתית, הנמען מנסה להקשיב במלוא תשומת הלב, עד כדי כך שיוכל לחזור בדיוק על מה שנאמר, בלי קשר למידת הסכמתו או אי הסכמתו. זהו כישרון שדורש אימון רב.

מרכיב נוסף של הקשבה אמפתית הוא התמקדות ברגשות ובצרכים של הדובר במקום במחשבות שלנו ובאופן שבו אנו שופטים את התוכן הנאמר. פעולה זו מטפחת הבנה מעמיקה ודורשת תשומת לב זהירה ואימון רב. כדי לתרגל הקשבה כזאת עם מובילי המשלחת שיחקנו במשחק קלפים שנקרא "רגשות וצרכים".

ניתן להוריד את הגרסה האנגלית למשחק הקלפים מהקישור הבא:

www.opencommunication.org/resources.html#cards

רעיונות לדרכים שבהן ניתן להשתמש בקלפים ניתן למצוא כאן:

<http://www.opencommunication.org/how-to-use-cards.html>

אנחנו עבדנו בזוגות, תחילה עם דוברי אותה השפה. ביקשנו מהדוברים לשאת בחווייה משמחת מחייהם. מהמקשיבים ביקשנו שלא ידברו, אלא שיהיו נוכחים. לאחר מכן המשתתפים צוותו לזוגות שאינם דוברי אותה השפה. הדובר התבקש לשאת את האחרים בחווייה מחייו שבה חש פגיע. אלה שהקשיבו לא הצליחו להבין בגלל הבדלי השפות. למרות

זאת, הם כן הצליחו להפגין נוכחות בזמן שהקשיבו. היה חיבור עמוק בין הזוגות למרות שלא הצליחו להבין אחד את השני. ניתן ללמוד עוד על אמפתיה וכיצד יוצרים אמפתיה כאן:

www.mainencvnetwork.org/news-letter1.html

כאשר עברנו לעסוק בנרטיבים לאומיים השתמשנו באומנות ככלי הבעה. טארק בנה תהליך שבו מובילי המשלחת דנים במרכיבים של הנרטיב הלאומי שלהם ומוציאים דרכים שבהן ניתן לייצג אותו באמצעות דימויים. רחל נגלה, מתאמת התוכנית ומורה לאומניות, הדריכה את מובילי המשלחת בזמן שציירו על בדי ציור גדולים. זה היה תהליך שדרש כישורי משא ומתן, כאשר כל אחד היה צריך שהחלק שלו בציור יתאים למה שהאחרים ציירו. לאחר מכן, כל קבוצה קיבלה חמש דקות לדבר על הנרטיב שלה.

ביום למחרת השתמשנו בטכניקת האקווריום. כל אחד קיבל הזדמנות להגיד מה מהפעילות של אתמול היה הכי מעורר מבחינתו, בין אם ציור או הסבר מילולי, בזמן שכל השאר תרגלו הקשבה אמפתית. הדובר אמר מה שהוא רצה, בכל דרך שרצה. אלה שהזדמנו לתוך האקווריום

היו צריכים להגיב באופן שהוכתב מראש.

בדרך זו יכלו להתחבר לדובר לפני שמגיעים איתו להסכמה/אי הסכמה. זהו כישור חשוב בעת דיאלוג. המטרה של כישור זה היא להתחבר לאנשים בעלי אמונות או חוויות שונות משלך. פעילות זו היתה חוויה רבת עוצמה עבור המשתתפים - להגיד את הדברים הכי קשים שבלבם כאשר אדם אחר עומד ממול ומקשיב.

לאחר הפעילות, אחת המשתתפות סיפרה שזאת היתה הפעם הראשונה שהיא דיברה על הסכסוך עם אדם מהצד השני מבלי לצעוק. היא התמלאה בעונג מהאפשרות החדשה שאיגלתה.

אנו מאמינים שממקום של אמפתיה הרבה יותר קל להתקדם לעבר מציאות משותפת, ריפוי פנימי, ואפילו פתרונות קונקרטיים.

השתמשנו באומנות על מנת לעזור לאנשים לחלוק את הנרטיבים האישיים שלהם. הצענו למשתתפים להשתמש בצבע כדי לייצג חלק מסוים מחייהם אשר הושפע מהסכסוך. חלק

ציירו אירוע ממשי שהתרחש, אחרים השתמשו בצבעים כייצוג מופשט. לאחר מכן הם השתמשו בציורים כעזר חזותי בזמן ששיתפו בחוויותיהם. בזמן שאחד דיבר, השאר תרגלו הקשבה נוכחת.

כאשר עבדנו על דיאלוג פתוח, הצענו למשתתפים להשתמש באחד מתוך הכלים הרבים שתרגלנו אשר נועדו לסייע בזמן הדיבור והקשבה: סבב עם מקל הדיבור, אקווריומים, חזרה של הנמען על דברי המועד, קלפי רגשות/צרכים. בדרך זו, הדיאלוג, שהתחיל עם נוסח מובנה מראש, נהיה הרבה יותר חופשי. מובילי המשלחת השתמשו בכישורים שהם למדו כדי

במשפט אחד או שניים חזרו אחרי מילותי של הדובר...
(לאחר מכן הוסף) זה מה שלמדתי/לא מה שלמדתי. כאשר אני שומע שזה נכון עבורך, אני מניח שדבריי פונים אל הצרכים של _____.

להקל על עצמם בזמן שהם שיתפו אחרים בכאב, בזהות ובאמונות הפוליטיות שלהם. בנוסף למעגלי השלום, תקשורת לא אלימה ואומנות, מרכיב נוסף שימש עזר

למובילי המשלחת באופן מפתיע: מים. רבים מהמבוגרים מעולם לא למדו לשחות, חלקם אף פחדו ממים. לכן, הצלילה לתוך אגם פלֶזְנֶט, וההיכרות הראשונית עם תנועות הגוף בתוך מימיו המחבקים, היה עבורם שינוי, תגלית חדשה ממש כמו ללמוד לנהל שיחה אשר מבוססת על אמפתיה.

כדי לעזור לענות על השאלה שאיתה התחלנו, על דרכים לשפר את יעילות הדיאלוג, ערכנו ראיונות עם המשתתפים בסוף הסדנא על מנת להעריך את יעילות תהליך הדיאלוג שיצרנו.

מובילת משלחת שהיתה כבר מספר פעמים במחנה אמרה לנו שלא ספק זו היתה החוויה הכי פרודוקטיבית שעברה. היא הרגישה שהכלים שרכשה עזרו לה לחוות דיאלוג בצורה הרבה יותר מספקת. היא הרגישה שאחרים הקשיבו לה, ושגם היא היתה מסוגלת להקשיב

בעצמה. מובילת משלחת אחרת אמרה שבמשך התהליך שעברה, היא הצליחה בפעם הראשונה לדבר על הקונפליקט עם מישהו מהצד השני מבלי לצעוק.

משתתף שלישי, שעבר הכשרה כמנחה קבוצות, אמר שהחוויות שעבר במסגרת המפגשים איתנו היו הרבה יותר משמעותיות מכל דבר שלמד בעבר. רבים אחרים הרגישו דומה ביחס לתהליך הדיאלוג שעברו.

מאותו הקיץ, קיבלנו דיווחים ממובילי משלחות שאמרו שהם שילבו את מה שלמדו במחנה הקיץ בעבודה שלהם בבית. משתתף אחד כתב לנו: "ברצוני להודות לכם שוב על התהליך שעברתי במחנה הקיץ של זרעים של שלום. כיום, אני מרגיש מנוסה יותר בזכות הכלים שרכשתי במחנה. כאשר אני יושב עם משפחה וחברים ומספר להם על החוויה הזאת, זה מחזק את ערכה של החוויה בכל פעם מחדש".

כחברי סגל, אנחנו מברכים על כך ומצפים להמשיך ולפתח את מה שכבר התחלנו.

מאת ג'וליאנה אקסון

אמילי קוהן היא בעלת תואר שני בחינוך מאוניברסיטת אנטוויפ שבניו אינגלנד. היא התמחתה בחינוך סביבתי מבוסס מקום.

ש: מה מטרתן של המשימות הקבוצתיות של זרעים של שלום?

ת: המשימות הקבוצתיות של זרעים של שלום מורכבות מפעילויות שיוצרות עבודת צוות תוך כדי שימוש במשחקים. כאן במחנה, כל קבוצת דיאלוג משתתפת במשימה קבוצתית כדי לשפר את התקשורת, האמון ותחושת הביטחון שבינם לבין עצמם. כל הכישורים האלה עוזרים ליצור דיאלוג יעיל יותר.

ש: שמעתי אותך אומרת בעבר שלדעתך המשימות הקבוצתיות עוזרות במיוחד כאשר קבוצה מסוימת חווה קשיים בניהול דיאלוג. תוכלי להרחיב מדוע את חושבת שגישה זו כל כך יעילה?

ת: הגישה הזאת עוזרת בגלל שיש כמה דברים שהם משותפים לכל קבוצה. למשל, כל הקבוצות מכילות מידה מסוימת של קונפליקט

בתוכן וכל הקבוצות לומדות דברים ביחד. אנחנו גם יודעים שתמיד יש נושאים חדשים ושום קבוצה לא זהה לאחרת.

דבר אחד חשוב במשימות הקבוצתיות הוא שאני בוחנת את הדינמיקה הקבוצתית בזמן שהקבוצה משתתפת בפעילות שמבוססת על פתרון בעיות.

לכן אני יוצרת סביבה חברתית עבור הקבוצות שמתמודדות עם קונפליקט, ותפקידי כמנחה הוא לבחון כיצד מתפקדים הפרטים בקבוצה.

אני מתבוננת בתהליכי פתרון הבעיות ומנסה להבחין בין מובילי הקבוצה לבין אלה שמובילים אותם. זה אמנם קשה לא להתערב ולפתור את הבעיות בעצמי אבל ככה הם לא ילמדו דבר ולא יפתחו כישורים בפתרון בעיות. פעם הנחיתי קבוצה של מורים בחטיבת הביניים. זה היה כשעשיתי התמחות בחטיבת

ביניים בוורמונט בזמן לימודי התואר השני שלי. היתה כיתה אחת של כחמשה עשר תלמידים שחוו קשיים בלמידה. כאשר הגיעו לקבוצה

תלמידים חדשים הדבר יצר תחושות של חוסר בטחון אצל התלמידים, מה שפגם בדינמיקה הקבוצתית ובסביבת הלימודים. אז אני, ביחד

עם מתמחה נוסף, החלטנו לתת להם משימות כמו אלו שמועברות כאן בזרעים של שלום, בניסיון לחזק את התלמידים בקבוצה.

התלמידים נהנו מאוד מהמשימות שנתנו להם משום שהן עבדו גם על למידה באמצעות תנועה ומרחב, מה שבדרך כלל לא קורה בשגרת בית הספר.

משחקים כמו אלה שהזכרתי ניתן למצוא באתרים של The Silver Bullets ו-Processing Pinnacle. אחד המשחקים

האהובים עלי הוא משחק שאני משתמשת בו עם בוגרים ונקרא "ללכת על הקו". המשתתפים מתחלקים לזוגות ועליהם להחזיק ידיים

מעל קו דמיוני שחוצה את הקבוצה לשניים. המשימה היא להעביר את כל המשתתפים לצד אחד של הקו. כולם מחזיקים ידיים עם

זרועות משולבות: חלק מנסים לחצות את הקו בפישוק, חלק מבקשים הזמנה לצד השני, חלק מושכים אחרים מעבר לקו.

רוב המשחקים נועדו לגרום למשתתפים לוותר על כללי נימוס ולעבוד על התקשורת ביניהם ועל מתן וקבלת פידבק.

ש: האם יש משחק שהיית משתמשת בו לכל הקבוצות שאת עובדת איתן?

ת: לא. אין משחק קסם או משימת קסם שמתאימה לכולם. אבל, אחד מכישורי הלמידה החשובים שאני תמיד מיישמת הוא התבוננות בקבוצה. עצה שאני יכולה לתת

למורים שמתקשים עם תלמיד מסוים - תלמיד שמפריע למורה או לתלמידים אחרים - היא פשוט להתבונן בתלמיד ולשאול: כיצד אני יכול לשנות את הנסיבות כך שהן תספקנה את צורכי התלמיד?

סביר להניח שהצרכים של התלמיד לא מסופקים - בין אם מדובר בתחושת ביטחון או מזון או כל דבר אחר. לפעמים הדברים האלה לא מתגלים עד שלא מתבוננים בילד ורואים

כיצד הוא מתנהג בתוך סביבה קבוצתית. יש מאמר מעולה שאנחנו קוראים שנקרא "הבט בדג שלך", זהו מאמר על התבוננות.

במאמר, פרופסור מפורסם מבקש מתלמידו שייבט בדג שלו. בסופו של דבר מגלה האדם שהוא מסוגל ללמוד רבות מהדג. לאחר ימים של התבוננות הוא לומד לאהוב את הדג. לכן, כמנהיגי קבוצות, עלינו להביט ב"דג" שלנו

ולנסות ללמוד ממנו.

ש: האם תוכלי להגיד מהניסיון האישי שלך, איזה סוגי כישורים את רואה שהילדים מפתחים כתוצאה מההשתתפות במשימות הקבוצתיות שלך?

ת: כן. אחרי משימה כזאת הם מצליחים לתקשר, להגיד מה הצרכים שלהם, לסכם חוויות, לפתור בעיות בקבוצה. אנחנו מדברים הרבה על חשיבה ביקורתית, אבל לא על חשיבה מגוונת. אנחנו לא חושבים על חשיבה

מגוונת כאשר אנחנו תופסים את הכיתה ככבשים שנמצאים בתוך סביבה רווית שנאה. אתם רוצים ילדים שיעברו על הכללים

ואתם רוצים הקשר... לא לתגמל את הילדים החכמים, אלא לתגמל את כולם על הכישורים והיכולות הייחודיים שלהם. זהו מרכיב חשוב בפילוסופיה שמאחורי המשימות הקבוצתיות:

כל אחד תורם לקבוצה בדרך כלשהי.

בין ילדים לבין מורים היא שיש קצרים בתקשורת. הרבה פעמים המורים פשוט לא מבינים למה מתכוונים הילדים כאשר הם מדברים.

מנחה טוב של משימות קבוצתיות יסיים עם השאלה "מה הלאה?" קודם עליהם לשאול "מה קרה?" ו"למה זה משנה?" למשל, אם במהלך המשחק ילד אחד מעליב ילד אחר, המנחה

יכול לשאול את הילד "מה היית רוצה שהאדם שהעליב אותך ידע? למה זה אכפת לך? מישהו נגע בך בצורה שלא מצאה חן בעיניך, למה זה אכפת לך? מה אתה רוצה מהאדם הזה?"

השאלה האחרונה שיש לשאול היא "מה הלאה?" התקדמנו לעבר הקונפליקט, לא ברחנו ממנו, ונתנו לכם את הכלים הנדרשים על מנת להתמודד עם הקונפליקט. כעת, שיש ברשותנו

כלים, כיצד אתם יכולים להשתמש בהם בכיתת הלימוד?

ש: יש לך עצה לתת לאלה שלא רגילים להוביל משימות קבוצתיות?

ת: כן. לנסות ללמוד הרבה משחקים, לנסות דברים חדשים, ולגשת לכל קבוצה עם ראש פתוח. אפילו אם המשחק נכשל, תחשבו על הצלחה. כאשר משחק לא מצליח ניתן לראות

דינמיקה קבוצתית. בדרך כלל הקבוצה תתמוך בחבריה בתנאי שהם מסוגלים לציין את צרכיהם. הקבוצה לא תחשוב שאחד מחבריה

הוא טיפש או אנוכי רק בגלל שלא הצליח במשימה. זה היופי במשימות קבוצתיות. חברי הקבוצה צריכים להיות מסוגלים להביע את צרכיהם ולהרגיש בטוחים כשהם עושים זאת.

מנחה של משימות קבוצתיות צריך שיהיו לו כישורים מסוימים, הוא צריך לדעת לשאול את השאלות הנכונות. בסוף המשחק צריך לדבר

על הדברים שקרו במהלך ולעזור למשתתפים לעבד את החוויה שהם עברו. לפעמים קשה להם עם זה. לפעמים הם מפחדים שהם עשויים להרגיז את שאר הקבוצה אם הם יעבירו אליה

ביקורת. צריך להתחיל עם שאלות קונקרטיות ואז להמשיך להיבטים המופשטים יותר של התגובות שלהם. אם תקבלו תשובה של מילה אחת, אפשר

לשאול שאלה נוספת על מנת שירחיבו (למשל, "למה אתה מתכוון כשאתה אומר...?"). צריך ממש להיות מסוגלים להגיע לעיקר העניין של מה שהילדים אומרים. אחת הבעיות הגדולות שיש

להילדים אומרים. אחת הבעיות הגדולות שיש להילדים אומרים. אחת הבעיות הגדולות שיש להילדים אומרים.

הקריאה המומלצת של אמילי על משימות קבוצתיות ומשחקים שבונים אמון:

Silver Bullets: A Revised Guide to Initiative Problems, Adventure Games, and Trust Activities by Karl E. Rohnke

The Processing Pinnacle: An Educator's Guide to Better Processing by Steven Simpson, Dan Miller and Buzz Bocher

"רק מי שיכול לראות את הבלתי נראה יכול לעשות את הבלתי אפשרי!"

פראנק גיינס

"אני מרגישה כמו האנתרופולוגית היישומית עם הכי הרבה מזל בעולם!"

מאת ג'וליאנה אקסון

לאחר 20 שנה שבהן לימדתי אנתרופולוגיה במכללות, הרגשתי שאני מוכנה כבר לאתגר חדש. הרגשתי בצורך לחזור למקום שממנו התחלתי את דרכי המקצועית, להתנסויות ממשיות, לאנתרופולוגיה יישומית. בתור חברת סגל בתוכניות המחקר של זרעים של שלום היתה לי גם הזדמנות מתאימה. בבסיסה של תיאוריית היחסיות התרבותית ניתן למצוא הנחה אנתרופולוגית מהותית. על מנת להבין תרבות אחרת בצורה מיטבית עלינו לשים בצד כל ניסיון לשפוט אותה. בפועל, זה אומר שעלינו להתעלם מההסברים האתנוצנטריים של עצמנו לגבי האופן שבו הדברים "אמורים להיות". עלינו לשים בצד את ההטיה התרבותית שלנו, הנורמות שכבר באות לנו בטבעיות, ואת הנוחות שלנו, על מנת להתמקד באופן מוחלט בתרבות חדשה. במילים אחרות, עלינו לפתח פרספקטיבה חדשה לגמרי. עלינו לנסות להבין את התרבות החדשה הזאת דרך עיניהם של אלה אשר חיים אותה.

דרך אחת שבה ניתן לעשות זאת היא באמצעות שיטת מחקר הנקראת "תצפית משתתפת", שבה אנחנו חיים, אוכלים, ישנים ונושמים תרבות אחרת על מנת להבין אותה בצורה טובה יותר.

רק כאשר אנחנו שקועים לחלוטין בתוך התרבות האחרת, נוכל להתחיל להבין אותה דרך עיני חבריה. נכון שלעולם לא נהיה בדיוק כמו הילידים, ובוודאי שיהיה היבטים תרבותיים וחברתיים שיחמקו מהבנתנו, אך בכל זאת תהיה לנו הבנה מעמיקה ונדע להעריך יותר את הנורמות, אמונות, ערכים והתנהגויות אשר נראות "נכונות" רק מתוך ההקשר התרבותי שלהם. אנתרופולוגיה יישומית לוקחת את כל מה שטומן בחובו התצפית המשתתפת לרמה חדשה לגמרי.

אנתרופולוגיה יישומית משתמשת במושגים אנתרופולוגיים על מנת להביא לשינוי ממשי בעולם - בקרב אנשים שזקוקים לקול, לסיוע, שמבקשים שיכירו בהם. אנתרופולוגיה יישומית גורמת לשינויים להתרחש - שינויים שהם לטובת אנשים. אנתרופולוגים יישומיים לא מתייחסים לאנשים שעמם הם עובדים כאל "נושאי מחקר",

אלא יותר כמשתפי פעולה בפרויקט חברתי שמטרתו מוגדרת בצורה שיתופית. אנתרופולוגים יישומיים מתפקדים כשגרירים פר אקסלנס - לא רק כפולשים לתוך תרבות אחרת, אלא גם מתאמים של תקשורת בין-תרבותית כניסיון להביא לשינוי מדיניות, ועוזרים לספר לסיפורים למען שיפור חייהם של אלה החיים בתרבות מסוימת. כמו מיילדת טובה, אנתרופולוג יישומי צריך להפגין נוכחות שקטה, לסייע בכל דרך אפשרית ביצירת הבנה בין-תרבותית. העזרה הנחוצה יכולה להיות ממגוון סוגים: צורך בקול, צורך להפיץ נרטיב, צורך לקבל זכויות בסיסיות, צורך לקבל ייצוג בתקשורת, בדיונים אקדמיים וממשלתיים, בעולם המסחר, במוזיאונים, בתיירות, באומנויות. בעוד שיש מקצוענים נוספים שמטרתם לסייע לאנשים להביע את קולם, לאנתרופולוגים יש כישורים ייחודיים כמו תיעוד של יחסי שארות, חשיפת משמעויות בהתנהגות לא מילולית, חיפוש אחר דפוסים בהתנהגות חברתית, והקשבה אמפתית. מחנה הקיץ הבינלאומי של זרעים של שלום, שממוקם בסמוך לאגם פלֶזְנֶט שבמדינת מיין, הציע לי הזדמנות פז ליישם את כל המושגים האנתרופולוגיים האלה. יום אחד התבקשתי ללוות את אחת החניכות הישראליות לרופא. בזמן שהמתנתי לה רשמתי במחשב שלי הערות על ראיונות שערכתי יום קודם לכן עם מוסיקאי מעזה ומתופף מירדן. 45 דקות לאחר מכן, כשראיה (שם בדוי) יצאה

ממשרד הרופא, היא היתה לגמרי מופתעת מהשירות והמקצועיות המצוינים שקיבלה מהרופא. "הוא אמר שאני אפילו יכולה להתקשר אליו לביתו באמצע הלילה. היית מאמינה?" היא הראתה לי את כרטיס הרופא, והצביעה על מספר טלפון שהיה רשום בכתב יד בגב הכרטיס. אחרי התור של הרופא קיבלתי עוד משימה: לקנות חטיפים כשרים לחניכים היהודיים שלא יכלו לאכול מהחטיפים הרגילים. כבר ידעתי שהאוכל ה"כאילו כשר" מהמסעדה בפורטלנד לא היה מספיק טוב, אבל שאם היה רשום על מוצר "כשר" אז זה מתאים. איך ניתן לדעת אם אוכל הוא כשר? למדתי שדגים עם סנפירים וקשקשים (טריים או קפואים) מתקבלים, אבל לובסטרים ופירות ים ממש לא. מוצרים כשרים מסומנים באותיות O או U עם עיגול מסביב. העיגול מסמל את האות O שב-Orthodox וה-U את המילה Union. האות K מסמנת גם היא אוכל כשר. מעולם לא הבחנתי בכך מקודם, אבל עכשיו, לאחר מספר הקפות במרכז קניות גדול, כבר רכשתי כישור חדש! עכשיו אני כבר מסוגלת לזהות אוכל כשר ממרחק של שני מטר. העמסתי לעגלה מה שהיה נראה לי כמו מספיק אוכל וחטיפים כשרים לשבוע, והמשכתי בדרכי חזרה למחנה דרך הכבישים הכפריים של מחוז אוקספורד. מזל שהשף של המחנה דאג לכל מה שהיה צריך לרמדאן, כי כדי למצוא בשר

חלאל הייתי צריכה לנסוע עד לפורטלנד! כשחזרתי למחנה החניתי את הרכב מול המטבח כדי לפרוק את כל הסחורה. מיד ניגשה אלי חניכה פלסטינאית. היא אמרה לי שהיא חיפשה אותי כדי לבקש ממני שאתן לה שיעור שחייה כשהיה זמן פנוי. היא עזרה לי לשים את כל האוכל הכשר במטבח ומשם הלכנו להחליף לבגדי ים - כמובן ששמחתי לעזור לה ללמוד איך לשחות! שיעור השחייה היה חוויה מדהימה עבורי. כפלסטינית לא היתה לה הזדמנות לשחות בשום אגם. היא סמכה עלי כשלחצתי עליה להיכנס למים. אם אף פעם לא ראיתם אדם בוגר נע במים בפעם הראשונה בחייו, אני ממליצה על כך בחום. זה כמו לראות אדם נכנס ליקום חדש בעודו נמצא על כדור הארץ. היא נכנסה למים כמו שהייתי מדמינת את עצמי נכנסת לתוך מיכל של ג'לטין - בלי שום יכולת להעריך את כוח המשיכה של הגוף שלה כשכולו עטוף במים. אמנם היו לה מצופים, אך היא עדיין לא סמכה עליהם. היא לא ידעה באיזו מידה המצופים יחזיקו אותה מעל למים. היא מעולם לא ראתה את הגפיים שלה זזים בתוך המים ולא ידעה שכדי לנשום בזמן השחייה היא בסך הכול צריכה ללמוד לעשות זאת בקצב קבוע. "אל תעזבי אותי, אל תשחררי אותי. אני רוצה לצוף אבל האם את יכולה להחזיק אותי?" היא אמרה. "כן" ענית, "לא אעזוב אותך". הייתי צריכה להסביר לה, למרות הקושי בשפה, שהיא יכולה להירגע כשהיא נמצאת בתוך

המים. היא נתנה לי את מלוא תשומת לבה ובשום מצב לא היתה טובעת כל עוד אני לצדה. הייתי בטוחה בכך, כי המים הרגועים של האגם הגיעו לנו לגובה האגן. "אני הולכת לבכות" היא אמרה. "מעולם לא ראיתי מים מנקודת המבט הזאת. הנוף של שפת האגם וההרים שברקע כל כך יפה". יכולתי לראות שהיא נדהמה מהנוף ומהחוויה שלה בתוך המים. "תשאפי ותנשפי, נשימות עמוקות, איטיות ורגועות". הדגמתי לה כיצד לנשום בעצמי. הרקע שלי באנתרופולוגיה לימד אותי להיות נוכחת - להיות עם אדם אחר באמפתיה מושלמת. הדמעות שלה גרמו לי לבכות בעצמי בזמן שהחזקתי אותה כשניסתה לצוף, כשהמים הקרים והצלולים של האגם חיבקו את שתינו. הדמעות המלוחות שלנו זלגו למים ובאותו הרגע זה הרגיש כאילו שאנחנו מאוחדות עם היקום. כבר לא שתי נשים משתי תרבויות שונות שמדברות בשפות שונות בתוך הקשר רב-לאומי. היינו נשמה אנושית אחת - בסך הכול בני אדם ששמחו להיות בחיים בתוך האגם הקר. אני הייתי המורה שלה והיא היתה המורה שלי. חשוב גם לציין שהאישה הנהדרת הזאת גם סבלה ממחלת הסרטן וזמן קצר לפני כן עברה טיפולי כימותרפיה. היא לבשה טורבן כדי לכסות את ראשה. בזמן שעזרתי לה להחזיק את גופה בתוך המים הצלולים של האגם, היא החזיקה אותי באופן

מטאפורי כשאני השלמתי עם המוות של עצמי דרך החוויות שלה עם החיים ועם שחייה. אחרי שיצאתי מהאגם ניגשה אלי חברה מוסלמית ושאלה אותי אם אני אבוא לתפילה המוסלמית שתתקיים אחר הצהריים. "באיזו שעה?" חשבתי לעצמי מי יסרב להזדמנות כזאת - להיות נוכח בתפילה מוסלמית שמתקיימת על שפת האגם במיין. "באיזו שעה ואיפה?" היא אמרה לי שזה יהיה באולם הגדול בעוד עשר דקות ושכולם מוזמנים. התפילה הראשונה הייתה פתוחה רק בפני מוסלמים, אבל הפעם כולם היו מוזמנים כדי שכולנו נוכל לחוות תפילה כזאת וללמוד ממנה. כך היה עם הרבה מהטקסים הדתיים שבזרעים של שלום - למרות שאנחנו לא בהכרח מאמינים בדת מסוימת, מזמינים אותנו להשתתף בפולחן הדתי כדי שנוכל להבין טוב יותר את האמונות והטקסים של האחר. "האם אני צריכה לבוא בכיסוי ראש?" שאלתי אותה, כי זכרתי את הפעם ההיא שהייתי גברת הכבוד בחתונה של חברים מוסלמים. "לא, את יכולה לשבת מאחורה ואז לא תצטרכי לכסות את הראש". מצאתי את עצמי שוב מזדרזת, רצה לשים את המדים שלי - חולצה ירוקה כהה של זרעים של שלום, מכנסי שלושת רבעי ונעליים סגורות. במהרה מצאתי את עצמי רצה לאולם הגדול שבצד השני של המחנה. האולם היה נראה שונה מדרך כלל - ערוך לערבי כישרונות צעירים או לפעילויות גופניות בימים שבהם יורד גשם בחוץ.

הקפיצה למים: בלתי אפשרית? האמנם?

מאת ת'אדיוס דסוזה

עד לפני חודש, הייתי בטוח שלעולם לא אדע לשחות עם הראש מתחת למים. מאוד אהבתי לשחות בבריכה, אבל רק במים הרדודים, ותמיד חלמתי לשחות במים עמוקים יותר... או אפילו בים.

מה שעצר בעדי היה הפחד שלי שאטבע אם אכניס את הראש מתחת למים - עד שפגשתי במדריכת שחייה יוצאת דופן.

"למה שלא תנסה לשחות עם אפוד הצלה" היא אמרה. "ככה תהיה בטוח ותדע שלא תטבע..."

סמכתי עליה ושמתי עלי אפוד הצלה. בדקתי אותו מספר פעמים כדי לוודא כשהכול כשורה. הורדתי אותו וקראתי את התווית, שם היה רשום שהאפוד מסוגל להחזיק אדם במשקל של 90 ק"ג. שוב שמתי את האפוד ונכנסתי למים.

החזקתי את ידה של המדריכה והתחלתי ללכת בתוך המים... וללכת... מעבר לעומק הרגיל שלי, עד לנקודה שבה הרגליים שלי כבר לא יכלו לגעת ברצפה!

כבר הייתי במים העמוקים. הייתי אחוז אימה. "אני הולך לטבוע. אני הולך לטבוע עכשיו" חשבתי בזמן שנאחזתי חזק בידה של המדריכה שלי - עד שהבטתי בה וראיתי אותה צוחקת.

"תירגע" היא אמרה, "הבט סביב. אתה במים העמוקים, ואתה צף. אם אתה רוצה לחזור אז אחזיר אותך, אבל קודם תנסה ליהנות מההרגשה של להיות כאן במים ולא לטבוע."

(כי בכל זאת, אני הודי?) עכשיו זה באמת היה נראה לי בלתי אפשרי... עד שניסיתי. ודווקא זה התגלה כחוויה מאירת עיניים. אז הנה אני, מגלה אפשרויות חדשות, וכל זה בזכות מדריכת השחייה שלי.

תודה רבה לך קריסטין. שיחררת אותי.

טד עוסק בכתיבה יוצרת ויועץ תוכן דיגיטלי. בזמנו הפנוי, טד עובד עם ארגוני נוער מקומיים. הוא השתתף במחנה הקיץ הבינלאומי במיין ב-2012.

היום, טד אחראי על הפרסום הדיגיטלי של חברת שיט ופחת באתגר חדש: הוא התחיל ללמוד לשוט.

קריסטין היא מתאמת תוכניות למובילי המשלחות. היא מאמינה בכוח הטרנספורמטיבי של מים. בהנחייתה, תוכנית השחייה למבוגרים מתפתח ומתחיל לממש את הפוטנציאל שלו.

נשארתי שם עוד קצת, והיא צדקה, זה הרגיש טוב. להיות כאן, איפה שתמיד רציתי להיות, אבל חשבתי שזה בלתי אפשרי. הרגשתי כל כך טוב. הודיתי לה מעומק לבי!

מדוע הייתי משוכנע שמה שהרגע עשיתי היה בלתי אפשרי?

יכול להיות שהרבה מהדברים שאני מאמין שהם בלתי אפשריים הם בסך הכול האמונה שלי. מה יקרה אם אפסיק להקשיב לקול הפנימי שאומר לי שזה בלתי אפשרי ופשוט אנסה בעצמי? התחלתי במסע שלי של פריצת גבולות, עשיית דברים שחשבתי שהם בלתי אפשריים. שאני אנהג ברכב? כן. כשחזרתי להודו, ישבתי ברכב עם מדריך טוב... ולמדתי לנהוג.

לאכול אוכל אירופי/אמריקאי שלא מתובלן? החלטתי לנסות גם את זה. ואתם יודעים מה? אני חושב שהאוכל שלהם הוא די טעים. האם אני אוכל לנהל דיון פוליטי בריא עם פקיסטני

לגמרי, אך עדיין דומה, שכן כל יום בזרעים של שלום הוא כמו 1,000 שנים ו-15 שניות בו זמנית.

אל תשאלו אותי איך.

ג'וליאנה היא אנתרופולוגית תרבותית שעבדה במערכת ההשכלה הגבוהה מעל 18 שנה, כמרצה וכמנהלת. היא מסורה לבניית יחסים בין-תרבותיים.

היא מלמדת במשרה חלקית באוניברסיטת ניו אינגלנד, מתנדבת בבית ספר ריץ שבפורטלנד, שם היא מלמדת אנגלית לילדים פליטים. היא ילידת מיין, אם לשלוש בנות, ונהנית לצייר, לשחות, לעשות טיולים רגליים ולשיי.

עם כל האירועים שתוכננו לאותו היום וסתם שיחות יומיומיות, סיפקו לי הבנה טובה יותר של חיי המשתתפים ותפיסות עולמם. ניסיתי להגיע להבנה כזאת באמצעות חוסר שיפוטיות - יישום של יחסיות תרבותית, וניסיון לעזור להם להוציא את המיטב מהחוויה שלהם בזרעים של שלום.

באותו הלילה, כשהלכתי לישון, שמעתי תיפוף חלש של מקצבים מזרח תיכוניים סביב המדורה. פריטה עדינה ומורכבת על העוד, וידעתי שהסידס המוסיקאים התכוננו למופע שלהם בשבוע הבא.

שמעתי צוללנאי מקומי עונה לעוד וידעתי שגם הגחליליות ורקודות בקצב מעל להבות המדורה. ידעתי שמחר תהיה חוויה חדשה

באיפטר - הארוחה ששוברת את צום הרמדאן. יום קודם לכן צמתי מתוך הזדהות, מה שאומר שלא אכלתי או שתיתי מהרגע שבו התעוררתי ועד לשעה 8:15 בערב. אני צמתי ליום אחד בלבד, אבל המוסלמים צמו בכל יום במשך כל התקופה שלהם במחנה. רמדאן התחיל ממש עם המחזור השני. הייתי כל כך מותשת וצמאה ביום שקדם אז שיערתי לעצמי כמה שהם מכירים תודה כשהגיעה השעה לשבור את הצום.

הארוחה שלנו כללה תאנים, מרק, עוף בקארי עם אורז, פיתות וקינח מאורז קינמון. בעוד שלא ממש ערכתי ראיונות באותו היום, ישיבות הצוות השגרתיות שמתקיימות בשמונה בוקר, בצהריים, ובשש בערב, יחד

כל יום בזרעים של שלום הוא כמו 1,000 שנים ו-15 שניות בו זמנית. אל תשאלו אותי איך.

לצרפתים רבים מהעיר הכרתית את היתרונות וההזדמנות כדי להכיר את הבחורה. תוך מספר לחישות כבר נהיינו חברות, כמו שקורה לעיתים קרובות בזרעים של שלום. היא הגיעה לארצות הברית יחד עם משפחה כשהיתה קטנה. היא היתה פליטה.

שתינו נדהמנו לגלות שכשהיגרה, היא הגיעה תחילה לעיר שבה אני גדלתי. מיד הצלחתי להזדהות עם החוויות שלה. גם אני "היגרתי" לווסט ברוק שבמיין. כילדה צעירה עברתי לבית של סבתי בעקבות הגירושין של הוריי. אני זוכרת את מפעל הנייר שבלט בנוף של העיירה. הלכתי ברחובות שבהן הלכו מספר גדול של מהגרים צרפתיים ואיריים במאה השנים האחרונות.

והנה אני הולכת גם כן, אבל עם עור לבן וכלי שום צלקות ממלחמה. גם הייתי מקורבת

כיוון שהתפילה עוד לא החלה, ניצלתי את ההזדמנות כדי להכיר את הבחורה. תוך מספר לחישות כבר נהיינו חברות, כמו שקורה לעיתים קרובות בזרעים של שלום. היא הגיעה לארצות הברית יחד עם משפחה כשהיתה קטנה. היא היתה פליטה.

שתינו נדהמנו לגלות שכשהיגרה, היא הגיעה תחילה לעיר שבה אני גדלתי. מיד הצלחתי להזדהות עם החוויות שלה. גם אני "היגרתי" לווסט ברוק שבמיין. כילדה צעירה עברתי לבית של סבתי בעקבות הגירושין של הוריי. אני זוכרת את מפעל הנייר שבלט בנוף של העיירה. הלכתי ברחובות שבהן הלכו מספר גדול של מהגרים צרפתיים ואיריים במאה השנים האחרונות.

והנה אני הולכת גם כן, אבל עם עור לבן וכלי שום צלקות ממלחמה. גם הייתי מקורבת

אך הערב היו שטיחים שכיסו שני אזורים של הפרקט. על השטיחים שמקדימה גברים ובנים כרעו ברך בדממה.

על השטיחים שמאחוריהם ישבו הנשים המוסלמיות יחד עם עוד קומץ סידס נשים. הגברים חבשו כובעים קטנים וכל הנשים לבשו חוג'אב או כיסוי ראש אחר - צעיף שעוטף את הראש עם פנים גלויות וחולצה עם שרוולים ארוכים. שתי בנות לבשו לבוש פלסטיני מסורתי עם עיטורים אדומים מורכבים. כולם היו בשקט ונראה כי היו במצב נפשי המתאים לתפילה.

אני ישבתי בספסל האחורי עם חלק מהסידס. סיד צעירה, בערך בגיל 15, באה והתיישבה לידי - היא ראתה שאני יושבת לבדי, וכפי שנהוג בזרעים של שלום, הצטרפה אלי מתוך תחושת קהילתיות וידידות.

למה אומנות?

מאת דניאל נוח מוזס

למה אומנות? מבט אחר

תשובה אחת היא מפני שבדרך כלל, אנחנו מוגבלים על ידי החיים שלנו והחוויות שלנו. באמצעות אומנות אנחנו מגדילים את טווח החוויות שלנו ואת הפרספקטיבה שלנו. אנחנו פותחים דלתות לעולמות פנימיים שקשה לראות בדרכים אחרות. יש אומנות שמסוגלת להרחיב את אופקינו. דרך אומנות ניתן להגדיל את היכולת שלנו לאמפתיה. במילים אחרות, לאומנות טובה - בין אם ציור, פסל, רומן, שיר, מחזה, סרט - יש פוטנציאל חינוכי. אומנות יכולה להסיע אותנו. היא יכולה להעצים אותנו ולגרום לנו לראות את העולם בדרכים חדשות - שחורגות מעבר למצב הקיים שאליו התרגלנו. לאומנות יש את הפוטנציאל להאיר לנו על כל האפשרויות העומדות בפנינו.

על הגבולות שבין אומנות לחינוך. הצוות הורכב מוותיקי זרעים של שלום מרחבי העולם, וגם כמה חדשים ממיין. הקורס נמשך לשבועיים בסוף יולי ותחילת אוגוסט. זה היה בתקופת הרמאדאן, כך שלוח הזמנים נערך בהתאם: עבור אלה שצמו היו ארוחות לפני השחר; עבור אלה שלא צמו היתה ארוחת בוקר וצהריים, וחטיפים אחר הצהריים (שנערכו לא בקרבת הצמים); כולנו יחד אכלנו ארוחת ערב באיפטר לאחר רדת הלילה (שבקיץ במיין מתחיל בשמונה בערב). המשתתפים לקחו חלק במגוון רחב של פעילויות: התנסות מעשית בהנחיה והבעה באמצעות אומנות, דיונים קבוצתיים, סדנאות והרצאות, תיאטרון פלייבק, סיורים לארגונים אחרים שעוסקים באומנות וחינוך, הנחיה והדרכה של פרויקטים, תכנון של פעילויות לעתיד, בישול, שחייה והליכה, ללמוד להכיר אחד את השני וסתם לבלות זמן יחד. חלק מהזיכרונות הם של רגעים מאושרים, חלקם משקפים אמת מסוימת, אך לא את התמונה המלאה. המשתתפים השתמשו באומנות כדי לבטא את תפיסת עולמם, שכללה את הסבל שלהם, הכעס שלהם כלפי חוסר צדק, וההתנגדות שלהם למצב הקיים. היה משהו אותנטי בצחוק שפצח סביב אגם פלֶזְנֶט באותם שבועיים. חלקנו גם השתתפנו בשיעורי יוגה. סביבנו היה יופי אמיתי, היה קסם. הדמיון שלנו בעה. היו גם דיונים רציניים, הקשבה פעילה וגם לא מעט דמעות. במובן מסוים התקיים מאבק בין המשתתפים, בתיווך האומנותי, ובצורה פרודוקטיבית. זה היה מאבק למען הבנה הדדית וחזון לעתיד אחר. בשיאו של הקורס, המשתתפים תכננו וארגנו מופע שהתקיים בחמישי באוגוסט

הדמיון אנחנו מתחזקים. אבל שימוש כזה ממצה רק חלק קטן מהפוטנציאל הטמון באומנות ובדמיון יחד. בשלוש עשרה השנים שבהן עבדתי באזורים שנמצאים בקונפליקט - הקווקז, המזרח התיכון, דרום אסיה וארצות הברית - שמתי לב שמספר לא מבוטל של אנשים שחולמים ופועלים למען עתיד טוב יותר, למען שינוי המצב הקיים, מעורבים גם באומנותיות. הם אמנים חזותיים ומוסיקאים; עוסקים בדרמה; כותבים ובמאי קולנוע. זה לא סתם ציורף מקרים. הדמיון שלנו מתחזק ככל שאנחנו מתרגלים אותו. בגלל שלעוסקים באומנות יש דמיון מפותח, הם מסוגלים לראות את מה שלא קיים; יש להם השראה ליצור את הבלתי אפשרי עבור אלה המוגבלים למציאות הקיימת. בנוסף, אומנים גם מסוגלים להביע את עצמם בכישרון רב; הם מצליחים. באמצעות אומנות, הם מסוגלים להתנגד למצב הקיים. למשל, המצב כיום בין הישראלים לפלסטינים הוא רע. רוב האנשים משני הצדדים כבר איבדו כל תקווה לשינוי חיובי. לעיתים קרובות, אלה שממשיכים ומתמידים עוסקים גם באומנות. מבין כל האנשים והארגונים הקטנים, אלה שהכי מעוררי השראה הם אלה שמתמקדים במוסיקה, אומנות חזותית, ותיאטרון. התובנה הזאת היא מה שהובילה לקורס המחנכים השני של זרעים של שלום שנערך ב-2012. קראנו לקורס "אומנות הבעתית; שינויים בחינוך". היינו כ-40 איש, משתתפים וצוות יחד - אמריקאים, מצרים, הודים, ישראלים, ירדנים, פלסטינים, פקיסטני וקפריסאי. עבדנו

קורא יקר, אתה עשוי לשאול את עצמך מה הקשר בין ציורים של חיות בר ומיקרו-אוטובוסים לבין הנושאים שאנחנו מתעסקים איתם פה - חינוך, הבנה בין-תרבותית, תקשורת לא אלימה, מעורבות אזרחית, חשיבה ביקורתית, כבוד הדדי, העצמה, מנהיגות, שינוי של המצב הקיים, או אפילו "שלום".

מה טוב בדוב קוטב ענק שמשחק בסקרנות עם מיקרו-אוטובוס (או לחילופין דוב קוטב בגודל רגיל שמשחק עם מיקרו-אוטובוס זעיר)?

מה ניתן להבין מכלב ים שמקפיץ מיקרו-אוטובוס על אפו?

למה שיהיה אכפת לנו מציפור אחת שנוגסת במיקרו-אוטובוס עם המקור שלה, ואחת אחרת שבולעת את האוטובוס בשלמותו? מה החשיבות של פיל שבה למעוך את האוטובוס ודג חרב שמשעב בו עם לסתו החדה?

בסופו של דבר העניין כאן הוא דמיון. שרה, האומנית, ציירה את הציורים האלה כתגובה יצירתית למציאות הקשה שבתוכה היא חיה (אנא קראו את ההסבר שלה שמופיע מעל לציורים). במקום לכעוס או להתעצבן - היא יצרה אומנות יפהפיה.

כשאני מסתכל על הציורים האלה אני מחייך. באמצעות אומנות, בני אדם הופכים צער, סבל, כאב, עונג, צחוק, אהבה והתרחשויות יומיומיות ליצירות גדולות מהחיים שמעשירות את חיינו. דרך האומנות אנחנו מתקשרים; אנחנו מביעים את עצמנו; אנחנו מרחיבים את הפרספקטיבה שלנו. אנחנו מתרגלים את הדמיון שלנו.

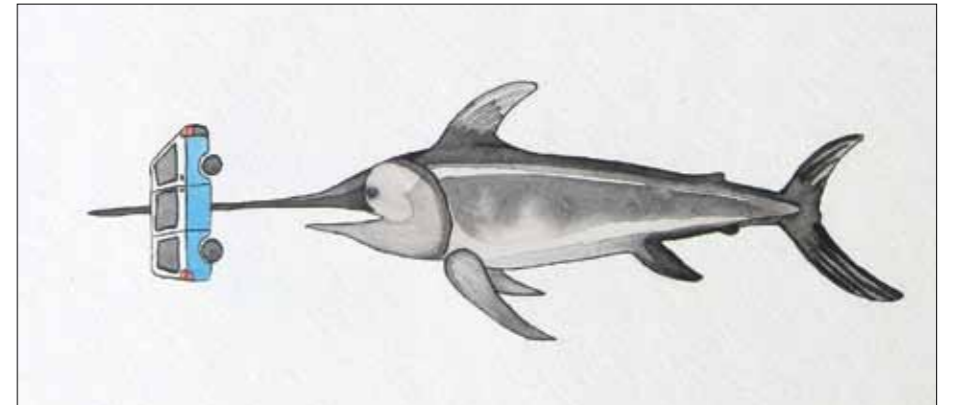
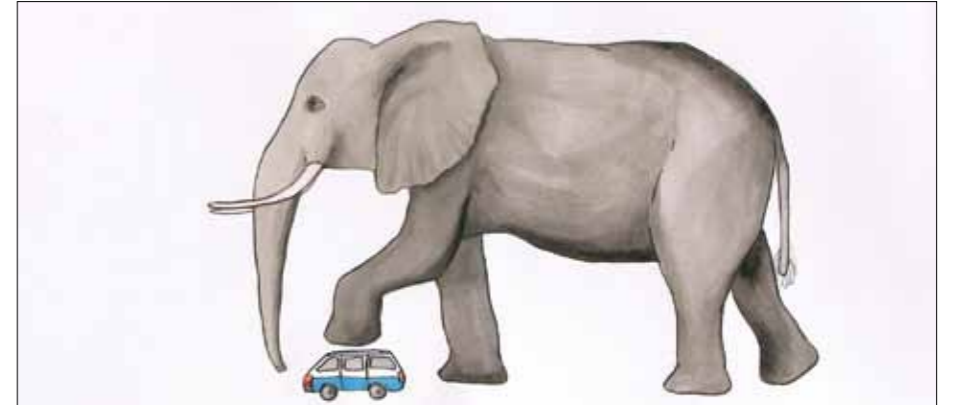
בתוך מוזיאון שנמצא בירבאן שבארמניה, ישנם דיוקנאות, איורים על גבי פקקי בקבוקים, שאייר סרגיי פראחאנוב - במאי קולנוע ארמני מפורסם שישב בכלא כאסיר פוליטי של המשטר הסובייטי. עבורי, האיורים האלה מהווים אבני דרך לדמיון האנושי. למרות שהציורים של שרה נעשו בתנאים שונים בהרבה, אני מתייחס אליהם בצורה דומה.

במובן הזה, אומנות - יישום ממוקד של הדמיון - עוזרת לנו לשרוד ואף לשגשג כשאנו נמצאים בתוך נסיבות קשות. באמצעות

רק כדי להזיז קצת את הידיים. אבל הרעש של המיקרו-אוטובוסים המשיך לפלוש לי למרחב. התחלתי לדמיון מה היו עושות החיות לאוטובוסים האלה. העבודה הזאת היא הצהרה על האיחוד של שני העולמות שלי. לפעמים זה קשה, לפעמים כיף, לפעמים שליו. זה כמו שיהיו לך שני בתים אבל לא ממש תרגיש בבית באף אחד מהם.

הדירה שעברתי לתוכה היתה ממוקמת מעל לתחנת מיקרו-אוטובוסים. מיקרו-אוטובוסים הם תחבורה רועשת ואגרסיבית. הם כל הזמן צופרים, מנהגים צועקים, נוהגים ברשלנות ומשמיעים מוסיקה רועשת בכל שעות הלילה. כשהגתי לקהיר זה העמיס לי על כל החושים. מבחינה אומנותית, לא ידעתי מאיפה להתחיל, אז התחלתי לצייר חיות בצבעי מים

נולדתי למשפחה מצרית בקנדה, שם ביליתי את רוב חיי. השכונה שבה גדלתי היתה שקטה, שלווה וירוקה. אהבתי שהיא היתה כזאת. הורי, מצרים גאים, לימדו אותי ערבית ודת. הם היו נחושים להנחיל את התרבות והמסורת שלהם לילדים שלהם. גדלתי בשני עולמות, ולא לגמרי הרגשתי שייכת באף אחד מהם. ב-2009, החלטתי בספונטניות לעבור לקהיר.

בפורטלנד שבמיין. בקיץ שעבר למדתי ממקור ראשון שאומנים מבצעים לא מתייחסים להופעות בקלות דעת. ככל שהזמן חלף הימים והלילות נהיו אינטנסיביים ומלאים בחזרות והכנות. בסופו של דבר, מה שקרה על הבמה התעלה מעל לציפיות הגבוהות ביותר שלי. אני כותב עכשיו, באביב 2013, כמה שבועות לאחר סדנא בת שלושה ימים שהתקיימה בפטרה, ירדן, היכן שנאספו מחנכים רבים ממחנה הקיץ של שנה שעברה. רבים מאיתנו שומרים על קשר וממשיכים בפרויקטים שהתחלנו במחנה הקיץ. בין

היתר, אנחנו מקליטים את המוסיקה שיצרנו לכבוד ההופעה שהיתה באוגוסט. משתתף אחר לקראת סיום עבודה על סרט קצר. מה שהתחלנו טרם הגיע לסיום. היו חברי סגל שנשארו איתנו למשך כמה ימים: צ'ארלי מרפי ונדיה צ'ייני משותפים בהעצמת צעירים (PYE) (שגם שיתפו אותנו בחומרי הדרכה הנהדרים שלהם); דוק מיל מ-Facing History; אילנה בל, משוררת ומורה לכתיבה יוצרת שגרה בניו יורק. היו גם חברי סגל שבאו לתקופות קצרות יותר: דב נתן, מייסדת Artsbridge; ג'סיקה ליטווק ומדס פליהאפיטיה מפרויקט Acting

בצעדנו נסלול את הדרך 35 משתתפים, 9 מדינות, הופעה אחת

מאת דב ביקנל

כיצד לתכנן מופע של אומנות חזותית שמחנך לשלום

אם אתה או הארגון שלך מעוניינים בפעילות שמשפתת פעולה עם הקהילה, הנה כמה דברים שכדאי לקחת בחשבון:

- תתכננו, תתכננו, תתכננו עוד קצת! תפנו קצת זמן על מנת לאפשר הבנה בין-תרבותית (אפילו אם "תרבותיות" הן בסך הכול קבוצות או ארגונים שונים, עדיין צריך להקדיש זמן לדיבור והקשבה).
- תקבעו יחד מטרה אחת פשוטה. אל תנסו להשיג יותר מדי בפעם הראשונה - תשמרו על פשטות כדי שיחד קבוצה תחוו הצלחה.
- תבקשו עזרה ותדאגו לספק תפקיד ברור לכל מי שנרתם לפרויקט - כך תמנעו מבלבול והרגשה של חוסר עשייה.
- השתמשו במשאבים הפנימיים שלכם - לכולנו יש כאלה בשפע, בין אם מדובר בכסף, קשרים, ידע או יצירתיות. אם אתם מרגישים שאין בכס את מה שדרוש, המשיכו לחפש.
- תתנו לקסם לקרות מעצמו - אל תהיו נעולים על התוכניות המקוריות שלכם מבלי להשאיר מקום לספונטניות ולשינויים. בהרבה מקרים השינויים האלה מפתיעים לטובה.

חודש אוגוסט זאת תקופה נפלאה להיות באזורים האלה של העולם. במיין, במהלך חודשי הקיץ, השמש זורחת ואנשים יוצאים לרחוב כדי ליהנות ממוסיקה, אומנות ואוכל טוב.

הקיץ שעבר היה נפלא במיוחד בפורטלנד, מיין, שכן אז נערכה ההופעה הקהילתית הראשונה של זרעים של שלום - הופעה שהיתה שיתוף פעולה בין אומנים מקומיים לבין מחנכים בזרעים של שלום.

בלי קשר לעובדה שזאת היתה ההופעה הראשונה מסוגה, ואירוע היסטורי עבור זרעים של שלום, הערב כולו היה קסום. מה היה כל כך מיוחד בול כיצד הגיע בכלל הרעיון לאירוע כזה? מה היה דרוש על מנת להוציא אותו לפועל? תמשיכו לקרוא ותגלו בעצמכם!

עושים היסטוריה

כפי שרבים מכם יודעים, מנהל התוכניות למחנכים בזרעים של שלום, דניאל מוזס, הוא בין היתר גם היסטוריון. אז אני מקווה שהוא ירשום את האירוע הזה בספרי ההיסטוריה של הארגון. מחנה הקיץ הבינלאומי של זרעים של שלום ממוקם באוטיספילד שבמיין (אם אתם לא יודעים איפה זה, תבדקו ותגלו שזה מקום עם יותר עצים ומים מאשר בני אדם), ויש לו גם קשרים רבים עם אנשים, ארגונים ומקומות ברחבי המדינה. בעקבות הקשר האינטימי שקיים בין זרעים

אמיליה דהלין ופרויקט Transcendence התנדבו להוביל את הדרך, ועשו יופי של עבודה! אמיליה שרה, גייסה כסף, השתתפה בפגישות, יצרה פלאיירים, כתבה מכתבי תודה, גייסה אומנים מקומיים, נסעה למחנה, ועשתה פחות או יותר כל מה שהיה נחוץ על מנת שההופעה תתרחש. זה לקח ארבעה חודשים של עבודה משותפת, ולמרות שהעבודה היתה קשה, זה היה שווה כל רגע.

של שלום לבין מדינת מיין, הקיץ החלטנו להדגיש את הקשרים שלנו עם הקהילה המקומית. כילידת מיין התרגשתי נורא מהאפשרות לחבר בין השניים. ההופעה תוכננה להיות פסגת קורס המחנכים. בגלל שהיה מדובר בשיתוף פעולה בין זרעים של שלום לבין קהילת מיין, היו כמה דמויות מובילות בהפקה.

בליל האירוע, התיאטרון היה עמוס במעל 250 איש. האומנים, שהיה להם מעט מאוד זמן להתכונן, הרימו מופע מולטי-מדיה שכלל מוסיקה ואומנות מקוריות, הופעות תיאטרון, שירה וריקוד. כל המחנכים שבתוכנית השתתפו במופע בצורה כזאת או אחרת, והמאמץ ליצירה משותפת לימד אותנו רבות, ובסופו של דבר הביא גם לביטוי אומנותי שמילא את לבנו באושר ותקווה.

למה מופע כזה?

תוכניות המחנכים שהיו בזרעים של שלום הקיץ הורכבו מתוכנית למובילי משלחת ומתוכנית המחנכים, שהשנה כללה סמינר בן שבועיים על שינוי חברתי וקהילתי באמצעות אומניות. הקורס יועד למחנכים ואומנים (מכל הדיסציפלינות) שעובדים מסביב לעולם ומשתמשים בתיאטרון, מוסיקה, תנועה, קולנוע ואומנות כדי לבנות שלום וליצור שינוי בקהילות שלהם. כאירוע שיא של הסמינר, הציעו למשתתפים להפיק מופע לקהילה. בנוסף, מוסיקאים, אומנים ורקדנים מקומיים הצטרפו לאירוע מולטי-מדיה שהיה מלא באמת, בתרבות

ומנו ואת התוכניות השונות שהוא מציע. ברגע שאנשים מגלים מה זה זרעים של שלום, או פוגשים את חברי הסגל והחניכים, הם ישר נדלקים ומחפשים דרך שבה גם הם יוכלו להיות מעורבים.

באירוע הקהילתי הזה, אמנים ומוסיקאים מקומיים יצרו קשרים בעלי משמעות, יצרו מוסיקה נפלאה, וחלקו את החוויות שלהם באמצעים אומנותיים שמתעלים מעל מחסומים תרבותיים.

המחנכים של זרעים של שלום היו אסירי תודה על החיבור המעמיק הזה למקום, והאמנים המקומיים הביעו הערכה רבה על הכישרון, הומור וחוכמה של הסיידס שהשתתפו באירוע. הם ציינו במיוחד את היכולת שלהם להרים

כזה מופע בזמן כל כך קצר. בגלל שזה היה אירוע ראשון מסוגו היו כמה תקלות, אבל הרבה מהמקומיים התנדבו ונתנו מהזמן והכישרון שלהם (וגם פיצה ועוגיות) וכל האומנים נתנו מופע בלתי נשכח.

כל מי שלקח חלק באירוע, אומנים וקהל כאחד, חש בקסם, בתקווה ובאהבה, ואלה הדהדו בלבם במשך שבועות וחודשים לאחר מכן.

ובדמיון. האומנים המקומיים שהשתתפו הם אמיליה דהלין, שאמו, שאמו, מריטה קנדי-קאסטר, אלאנה בל ומרטין סטיינגס. אבל מדוע? מה יש במוסיקה והופעות שמביאות להתעלות וריפוי?

הנושא הזה העסיק את כולנו בתקופה שבה עמלנו על המופע. עבודה קשה, חילוקי דעות, התמדה והרצון להתכנס יחד למטרה משותפת - כל אלה גרמו לערב להתקיים בהצלחה. כל החוויה הזאת, ועוד כשכולנו לובשים את אותן חולצות ירוקות של זרעים של שלום, סיפקו מוטיבציה אדירה לכולנו וזה מה שהביא להצלחת האירוע.

היתרונות שבשיתוף פעולה קהילתי חופי אגם פלֶזֶנט שבאוטיספילד, מיין, היו משכנס של מחנה הקיץ הבינלאומי של זרעים של שלום מתחילת הדרך. למרות שהרבה מתושבי מיין יודעים את זה, רבים אחרים לא יודעים.

אחד היתרונות של שיתוף פעולה עם אמנים מקומיים וחברי קהילה היה להכיר בפניהם את הארגון, את האנשים המדהימים שהם חלק

מחשבות על זרעים של שלום

מאת נדיה צ'ייני

תובנה לגבי הדרכים שבהן ניתן להעצים צעירים ולהתחבר אליהם, השתקפות והתפתחות אישית, וכמובן הגילוי המלהיב של יצירתיות אישית וקבוצתית. זה לא תמיד דבר קל. במיוחד לנו, מנחי הקבוצות, יש צורך להביט לתוך עצמנו. כשברקע עומד סכסוך בינלאומי, בעל השלכות על חיי הנוכחים בחדר, יש צורך להפגין רגישות אך לא לגונן. נושאים כמו יחסי כוח והבעת קולות בתוך הקבוצה העסיקו אותנו ודרשו מאיתנו לעבוד כל הזמן על הפעילויות שלנו. נדהמנו מהיכולת של אומנות להביע נרטיבים מורכבים ולעיתים גם סותרים. עבור המשתתפים, אני יודעת שהיו רגעים מאתגרים ומעוררי התנגדות. זכרנו

כשאני וצ'רלי מרפי העברנו את סדנת הסיוע היצירתי בסמינר המחנכים בזרעים של שלום בקיץ שעבר, זה הזכיר לנו כמה כוח טמון באומנות וביכולתה להביא לשינוי חברתי ואישי. מגוון הפעילויות שאנחנו מעבירים מתמקדים בכיף, לקחת סיכונים, יצירת קשרים קהילתיים והשתקפות אישית, והם מאפשרים למשתתפים להביא לקבוצה את הסיפורים ומחשבות האישיים שלהם. היינו עדים לרגעים שבהם התקיים חיבור עמוק שהצליח להתגבר על השונות, אנשים שנאבקו לשמוע סיפורים ודעות מפרספקטיבות שונות משלהם, רגעים של

פרופיל

אלמאס באט, מנהלת כפר SOS, פקיסטן

אלמאס באט - מנהלת של בית יתומים, מאמנת מתנדבים, מחנכת, שיצרה עשרות "בתים" - מהווה מקור של השראה לכל מי שמחפש מודל לחיקוי.

זוהי אישה שמכינה לימונדה מלימונים על בסיס יומיומי. כשראיינתי אותה, מיד ראיתי שאלמאס היא אישה מדהימה, והבנתי שהיא בוודאי גם מנהלת מנוסה ומעוררת השראה. תוך דקות ספורות מתחילת הראיון כבר יכולתי לדמיין כמה שההדרכות שלה יסודיות ומעוררות מחשבה, וכמה שהן תורמות לכל המתנדבים שבאים אליה עם רצון לרפא את העולם.

כאשר שאלתי את אלמאס מה כולל עבודתה כמנהלת כפר הילדים (Save Our Souls SOS) שבלאהור, פקיסטן, היא היתה מאוד ברורה. אלמאס אמרה "אנחנו כפר ילדים אחד מתוך 11 שקיימים בפקיסטן, בכל מחוז יש כפר ילדים אחד".

"אנחנו מספקים בית לילדים יתומים ונטושים, ומגדלים אותם בתוך סביבה ביתית. בכל בית גרים בין שמונה לעשרה ילדים והם חיים כמו אחים ואחיות. בכל בית יש גם אם, שתפקידה לגדל את הילדים עם אהבה וחמלה. זהו רק החלק הראשון של משימתנו. בנוסף, SOS מספק גם חינוך לילדי. הרי בלי חינוך הם לא יגיעו רחוק".

אלמאס ממשיכה לתאר את האופן שבו מאורגנים הכפרים האלה:

"ישנו בית ספר שצמוד לכל כפר. בכל כפר מתקיימים שלושה פרויקטים: כפר מגורים, בית ספר ובית לצעירים. ישנו מחנך שדואג לכל הצרכים החינוכיים של הילדים".

"ישנם 150 ילדים שחיים בכפר לאהור, 18 בתים, ו-20 אמהות. אם אמה אחת חולה, אז יש דודה שמחליפה את מקומה. הילדים הם בגילאים של כמה חודשים ועד לשנות העשרים המוקדמות בקרב הבנות. הבנות עוזבות רק לאחר שהן מתחננות. גם אם הן סיימו את בית הספר, הן עדיין עוזבות רק כשהן מתחננות. ואחרי שהן מתחננות, הן חוזרות לבקר עם הילדים שלהן.

עם חינוך גדול על פניה, אלמאס אומרת: "כאשר הן חוזרות עם ילדיהן הן אומרות שהגענו לבית של נאנו (סבתא)".

שאלתי אותה על האמהות שמגדלות את הילדים. אלמאס הסבירה שחלקן אלמנות או גרושות - אלו נשים שמחפשות מקלט, כך

שכפר ה-SOS נהיה בית עבורן והן מגדלות את היתומים והילדים הנטושים כאילו שהיו ילדיהן. אלמאס סיפרה גם שהרבה מתנדבים אירופאים מגיעים לעזור ושהיא מדריכה אותם. שאלתי את אלמאס על הרקע המקצועי שלה שהכשיר אותה לעבודה שנראית מאוד מאתגרת.

היא ענתה שהיא היתה מורה במשך תשע שנים, מנהלת בית ספר במשך חמש שנים, ועם SOS היא עובדת כבר 14 שנה.

היא נהגה לבקר רבות ב-SOS והתאהבה ברעיון של בית לילדים נטושים ויתומים. היא גרה בכפר ולכן נמצאת של 24 שעות ביממה. בקול רך מתארת אלמאס את ההתמסרות שלה לכפר.

"ילדים מוזמנים לבקר אותי אפילו מאוחר בלילה. לפעמים קורה שילד נהיה חולה ואני צריכה לקחת אותו לרופא או לבית החולים. בכפר שלנו יש אחות שזמינה 24 שעות ביממה".

"יש לנו גם ספריה משלנו, חדר משחקים, ובקיץ יש תוכניות חילופים שבהן ילדים מלאהור מבקרים בערים אחרות כמו למשל איסלאמאבד. הילדים מאוד גאים בכך שהן הלכו לבקר בבית של דודה שלהם ופגשו שם את בני דודיהם שחיים שם. זה יוצר תחושה של אחווה. הם יכולים להגיד שיש להם בני דודים שחיים בקראצ'י או איסלאמאבד ולפתח קשרים עם ילדים אחרים ו'אמהות' שגרים במרחק רב מהם".

יש גם בית ספר, שמלמד עד כיתה י', ואז הם

עוזבים למכללות או אוניברסיטאות בזכות עצמם. היא סיפרה על הרבה סיפורי הצלחה של ילדים שהמשיכו ללימודים גבוהים. שניים מהילדים אפילו נהיו קצינים בצבא. חוץ מהם אחד נהיה ארכיטקט, אחר רופא וישנם רבים אחרים שהצליחו בחיים ושהכפר מאוד מתגאה בהם.

ש: אלמאס, קיוויתי שתוכלי להרחיב קצת כיצד הגעת לזרעים של שלום ומה המשמעות של להיות חלק מהארגון בשבילך.

ת: שמעתי על זרעים של שלום מעמיתה, מורה בבית ספר, ובמקרה היא הזכירה אותם. היא אמרה שמישהו מזרעים של שלום בא לבקר אותנו. נפגשתי עם הנציגה והיא מאוד התרשמה מ-SOS ומכל הפילוסופיה שעומדת מאחורי הכפר. לאחר מכן, ב-2004, הגעתי למחנה הקיץ הבינלאומי כמובילת משלחת, הבאתי איתי 14 ילדים מפקיסטן.

הייתי שם לתקופה של שלושה שבועות. זאת היתה חוויה נהדרת. דנו בסכסוך ואני כל כך רציתי שכל ההיסטוריה הזאת של האשמת הצד השני תישכח כבר כדי שנוכל להתקדם הלאה. אני באמת מאמינה בכך. עכשיו אני כאן כמחנכת ולמדתי כל כך הרבה דברים.

למדתי הרבה מהמפגשים והסדנאות. אני גם מנהלת את ההכשרות בכפר הילדים, וכל המנהלים של ההכשרות מהכפרים האחרים מגיעים אלי למשרדים הראשיים. אני מתכוונת להשתמש בדברים שלמדתי כאן במחנה

שנה הבאה בירושלים הבנויה

מאת דניאל נוח מוזס

באמצעות כלי מדידה קונבנציונאליים. העיר מורכבת ממקומות קדושים ומרחבים שטעונים ברגשות. ירושלים היא עיר של שירי אהבה לאלוהים. זוהי עיר שיש תסמונת קרויה על שמה (והסיבה לכך מוצדקת).

כשמדובר בירושלים, לא תקבל מאף אחד את הסיפור המלא. תמשיכו לשאול שאלות. תמשיכו לשאול שאלות. תמשיכו לשאול שאלות.

ירושלים היא יותר מסתם עיר. ירושלים נמצאת בכל מקום. לאהור שבפקיסטן היא ירושלים. מומבאי שבהודו היא ירושלים.

אם אתם רוצים להבין את הסכסוך שמתקיים על ירושלים, הניחו בצד כל תפיסה מוקדמת שיש לכם לגבי טיבה של עיר. שכן ירושלים היא לא עיר רגילה.

בירושלים העבר נוכח בהווה. אתר בנייה הופך לחפירה ארכיאולוגית. אירועים שהתרחשו לפני אלפי שנים מהדהדים בעיר כאילו שהם עדיין מתרחשים כיום.

אם אתם רוצים להבין את ירושלים, אתם יכולים גם לוותר על התפיסה המרחבית שלכם. לא מודדים בירושלים מרחק

עמאן שברדן היא ירושלים; קאבול שבאפגניסטן; ואפילו קהיר שבמצרים: כל הערים האלו הן ירושלים. פורטלנד שבמיין היא ירושלים. אבל אפילו עכשיו אנחנו לא נמצאים בפורטלנד שיכולה להיות, שעשויה להיות. אנחנו לא נמצאים בירושלים גם כשאנחנו נמצאים בירושלים. ירושלים היא עוד לא ירושלים. אנחנו נמצאים במדבר. אנחנו הולכים במדבר. אנחנו סוללים את הדרך בזמן שאנחנו צועדים. ירושלים נמצאת באופק. עלינו להמשיך ללכת. בואו נמשיך ללכת.

"התפייסות אינה חזרה למצב קודם, למרות שלעיתים קרובות יש בכך רצון עז. התפייסות משמעותה בניית יחסים, וביחסים מעורבים אנשים אמיתיים במצבים אמיתיים שצריכים למצוא דרך לעבוד ביחד."

ג'ון פול לדראך

פרופיל

Heartbeat - תוכנית מוסיקלית לצעירים ישראלים-פלסטינים

לפני הארטביט לא היה שום מאמץ לקרב בין צעירים יהודים וערבים באמצעות המוסיקה הפופולארית והמודרנית שרוב הצעירים מתחברים אליה."

שושנה גוטסמן

זרעים של שלום הציע לי חוויה יחידה במינה. למדתי כל כך הרבה על פלסטינים, ועל המוסיקה של הלבנט, רק מכל השירים ששרנו יחד באוטובוס! התחלתי לנגן על כינור כשהייתי בת 6 ובגיל 21 למדתי לנגן גם על ויולה. היתה לי תקווה לשלב את שני הדברים שאני הכי אוהבת: המוסיקה שלי, והאווירה שמוסיקה יוצרת כשהיא מקרבת בין אנשים מרקעים שונים. המעורבות שלי בפיתוח דיאלוג בין-דתי באוניברסיטת מיאמי. שם יסדתי ארגון סטודנטיאלי שנקרא JAM - ראשי תיבות של Jews and Muslims היתה קבוצה שקרבה בין יהודים למוסלמים במסגרת מגוון פעילויות - חלק התמקדו בלמוד את הנרטיבים של האחר. בנוסף, השתתפו בפעילויות של חיזוק קהילות. בכל זאת, מה שהכי בלט לי היה הדרכים שבהן למדנו ביחד. העלינו קונצרט גדול שנקרא 'צלילים של תקווה' ושילב מוסיקה של הדתות האברהמיות. המופע היה הצלחה משום שהוא קירב בין אנשי כמורה לסטודנטים מרחבי המזרח התיכון. כשהופעתי באירוע הזה, זאת היתה הפעם הראשונה שבה הצלחתי לגשר בין התשוקות שלי. לאחר מכן, הייתי שותפה בארגון מחנה

הברית, ישראל, פלסטין, ביניהם משרוע ג'ידי אל-הדאת, באל, ס.א.ז, וטו-ראפ - הרכב היפ הופ פלסטיני.

כמו כן, אהרון הופיע עם 'דגל לבן' - להקת רחוב ישראלית-פלסטינית. מלבד הארטביט, הוא יסד גם את ג'מעה - קהילת מוסיקאים וחברת תקליטים שמקדמת שינוי חברתי ואחוזה (www.jamaa.in). אהרון היה פעיל כחבר סגל במספר סדנאות של זרעים של שלום והוביל את ההרכב המוסיקלי שהופיע באירוע של הארגון "בצעדנו נסלול את הדרך". הארטביט שואף ליצור אמון במידה משמעותית בקרב ישראלים ופלסטינים. הפרויקט מנסה לעזור לאנשים להבין ולסמוך על "הצד השני" על מנת להביא לשינוי לקראת שלום.

דרך אחת שבה מנסה הארטביט להשיג מטרה זו היא על ידי שליחת הרכב מוסיקלי לקהילות מקומיות כדי לחלוק את המוסיקה שלהם ואת החוויות שלהם באמצעות הופעות.

הארטביט גם מציע סדנאות ומחנה קיץ שנועדו לייצר הזדמנויות למוסיקאים צעירים, ישראלים ופלסטינים, לעבוד ביחד, להקשיב אחד לשני, ולהעצים את קולו של האחר כדי להשפיע על העולם.

שנייר אומר שהמטרה של הארטביט היא למחוק את הפחד, אלימות, בורות וחוסר אמון שמגדירים את המציאות התרבותית והפוליטית של הסכסוך הישראלי-פלסטיני. "למוסיקה יש יכולת מדהימה לחבר בין אנשים, לבנות אמון וליצור תקווה במקומות האפלים ביותר", הוא אומר. "עוד מזמן מוסיקה מודרנית ופופולארית היוותה קול של שינוי חברתי ברחבי העולם, ודרך חזקה עבור צעירים להביע את עצמם בפעולה לא-אלימה."

"על ידי זה שאנחנו מקרבים בין מוסיקאים צעירים יהודים וערבים, ומעצמים את קולותיהם, אנחנו פועלים לקראת תרבות גלובאלית של אמון, חמלה וכבוד." "עד שהגיע הארטביט, תוכניות מוסיקליות של דו-קיום לצעירים כללו באופן בלעדי מוסיקה קלאסית כאמצעי של תקשורת." "למרות שיש כבר מספר הרכבים מוסיקליים פופולאריים של יהודים וערבים בוגרים, עד

בתוכנית המחנכים של קיץ 2012, "אומנות הבעתית: שינויים בחינוך", זרעים של שלום אירח ארבעה חברים מהמלכ"ר הארטביט. לאהרון שנייר, המייסד ומנהל בכיר של הארטביט, ולתמר עומאר, המנהל השותף, יש כבר ניסיון רב עם זרעים של שלום. שניהם היו מדריכים במחנה הקיץ במיין. בנוסף להם, השתתפו בקורס גם שושנה גוטסמן, אחראית תקשורת ופיתוח של הארטביט, ועמי יארס, מנהל שותף. כולם דיברו על התקוות ושיאיו שלהם להשתמש במוסיקה כאמצעי לחנך לשלום.

אהרון שנייר

אהרון שנייר נולד בווינגטון די.סי., וחי בירושלים מאז 2006. שם הוא יסד את הארגון הארטביט, כדי להשתמש במוסיקה ומדיה פופולרית ככלי לשינוי ופיתוח סכסוכים. באתר שלו (www.heartbeat.fm) הוא אומר שזה חשוב לערב אזרחים במזרח התיכון ובעולם כולו, ולהניע אותם לקראת שינוי חברתי ויצירת שלום. אהרון יסד את הארטביט ב-2007 בסיוע מטעם MTV ומענק פולברייט, שקיבל לשם חקר כוחה של מוסיקה ביצירת הבנה הדדית בין אנשים מאזורים שבסכסוך. אהרון סיים את לימודיו באוניברסיטת ג'ורג'טאון ב-2005, ומאז הוא עבד במשך כמה שנים כמנחה דיאלוגים ומתאם תוכניות עבור מספר יוזמות להעצמת נוער ויצירת שלום, כולל זרעים של שלום ופרויקט 'סולחה' לשלום. אהרון הופיע עם הרכבים מוסיקליים על במות בארצות

ש: איך מממנים את כפרי הילדים?

ת: SOS הוא ארגון לא-ממשלתי ולכן לא מקבל תמיכה מהמדינה. לכל ילד יש נותן חסות חיצוני. הפקיסטנים הם מאוד נדיבים, אנחנו דואגים לילדים שלנו. כפר הילדים שלנו ממומן באופן מוחלט על ידי פקיסטנים שגרים במדינה או בחו"ל.

אנחנו מתרחבים ואנחנו שואפים להגיע לכל יתום במדינה. כרגע אנחנו מייסדים עוד כפר בפשוואר וב-KPT בגבול הצפון-מערבי.

ש: יש לך מחשבות נוספות על החוויות שלך מזרעים של שלום?

ת: כן, פגשתי אנשים מרחבי העולם כולו והלוואי והיינו יכולים להיפרד כבר מכל הגבולות האלו ולחיות באושר בעולם המופלא הזה שאלוהים העניק לנו. אנחנו צריכים ללמוד מהדרך שבה סידס מתקשרים אחד עם השני. בתחילת מחנה הקיץ הילדים היו מאוד עוינים. זה היה לא ייאמן. אבל עם הזמן הם נהיו החברים הכי טובים. זה מה שכולנו צריכים לעשות - להיות החברים הכי טובים.

הזדמנות להתנדבות

מחנכים שמחפשים הזדמנות להתנדב ולעבוד עם יתומים יכולים ליצור קשר עם אלמאס באט ב:

SOS Children's Village,
Ferozepur Road, Lahore
54600 Pakistan
Email:
buttalmosos@hotmail.com

מכל כך הרבה מדינות שונות, תרבויות שונות, עזר לנו ללמוד על דו קיום. זה גם מה שאני מלמדת את הילדים ב-SOS. למשל, הכפר שלי היה הראשון שערך מסיבת חג המולד, ועכשיו, כל שאר הכפרים עורכים מסיבה כזאת גם כן. ילדים צריכים ללמוד לכבד את האמונות של אחרים. יש חגיגה גדולה סביב עץ האשוח. יש הינדואים, מוסלמים, אבל בעיקר נוצרים. יש גם אמהות נוצריות. אין שום אפליה.

בהכשרות עם העובדים של כפר הילדים. אני מקווה שזה יקרה כדי שכפרי ה-SOS בפקיסטן יוכלו ללמד את הילדים את מה שאני למדתי בזרעים של שלום. כך שזה הולך להיות מאוד שימושי עבורי.

כבר פיתחתי חלק מהתוכנית בראש: פעילויות מסוימות לאמהות, אחרות לילדים, משחקים גם כן. אני חושבת שגם אעביר סדנאות למנהלים ואערב אותם בתוכניות האלו. זה יהיה נהדר. אף פעם לא שמענו על הדברים שלמדתי בזרעים של שלום. אני אשחזר הכל. יש אנשים בפקיסטן שחיים באזורים נידחים כמו קוואטה, בלוחיסטן או הגבול הצפוני. גם הם יוכלו להרוויח מהדברים שאני לומדת כאן. קודם אעביר סדנאות למנהלי הכפרים.

אני גם איישי את הפילוסופיה של זרעים של שלום, כמו התרגיל על הקשבה עמוקה. זה משהו שישלב אצלנו טוב. להקשיב בצורה כזאת לילדים ולתת להם תמיכה. להקשיב מבלי תנודה - זה חשוב במיוחד לילדים האלה. הם צריכים שירגישו בטוחים שהאדם שעומד מולם יקשיב בתשומת לב מלאה משום שאין להם עוד אף אחד בחייהם.

הצטרפתי ל-SOS בגלל שאני אוהבת ילדים ונהנית לבלות איתם. ועכשיו זה נהיה כל חיי חיי טובים סביבם בלבד. להיות כאן עם אנשים

"מוסיקה, כמו תופעות אחרות, מבוססת במידה רבה על צליל, וצליל מבוסס על תנודות. אם כך, אנו למעשה חווים מוסיקה בצורה הוליסטית - זוהי חוויה שמערבת את הגוף כולו. מוסיקה, צלילים, ריחות... אלה דברים שמאפשרים לנו לנוע בזמן. אפשר לשמוע שיר ולפתע לחזור לרגע שבו שמענו אותו בעבר. גם ריחות מסוימים, יגרמו לך להרגיש כאילו שאתה במקום אחר. לדעתנו, התפיסה הזאת של מעבר בזמן ומרחב, יכולה לספק תובנות רבות לאלה שעוסקים בהתפייסות."

ג'ון פול לדראק

פרופיל

מיכה הנדלר: מוסיקה במפגשים בין ישראלים לפלסטינים

מאת מיכה הנדלר

מזרעים של שלום למקהלת הנוער הירושלמית

אני חבר בזרעים של שלום. אני גם מוסיקאי. ככל שנהייתי מעורב יותר במוסיקה ובזרעים של שלום, הבנתי שיש קשר עמוק בין השניים. כשניתחתי את האופן שבו מוסיקה מתפקדת בזרעים של שלום, התחלתי להבין שניתם לרתום את המוסיקה, להשתמש בה ככלי שיכול לאחד, לעורר השראה, ככלי לביטוי עצמי בקרב צעירים מאזורי קונפליקט. ב-2010, לאחר שחקרתי את הנושא יותר לעומק בירושלים, יסדתי תוכנית מוסיקלית לישראלים ופלסטינים - מקהלת הנוער הירושלמית - ב-YMCA הבינלאומי שבירושלים.

במאמר הזה, אני אשתף אתכם בתובנות שלי לגבי יצירת שלום באמצעות מוסיקה, מתוך הניסיון המקצועי שלי בתוך מגוון תוכניות. אספר גם על המודל של דיאלוג מוסיקלי שאני מיישם במקהלת הנוער הירושלמית.

תיאוריה ופרקטיקה

התיאוריות השונות על "מפגשים" בין חברים בקבוצות שמצויות בקונפליקט הניבה מספר אסטרטגיות שיעילות בכל מיני סוגים של מפגשים.

הבחנה בסיסית שעולה מתיאוריות אלו היא בין אינטראקציה בינאישית לבין אינטראקציה בין-קבוצתית. אינטראקציה בינאישית

מדגישה את האינדיבידואליות של כל משתתף על פני זהותו הלאומית-אתנית, ושואפת לחבר בין אנשים ברמה האישית. לעומת זאת, התנהגות בין-קבוצתית מתקיימת במקרים שבהם הזהות הקבוצתית של המשתתפים רלוונטית יותר לאינטראקציה.

לאינטראקציות משני הסוגים יש יתרונות לצד מגבלות. מפגש שהוא בינאישית בלבד עשוי להשפיע על יחסים בינאישיים, אך אם לא ידונו גם מתוך זהות קבוצתית, כנראה שלא יחול שום שינוי בתפיסת העולם הרחבה יותר. מצד שני, מפגש שמתמקד באופן בלעדי באינטראקציה בין-קבוצתית עשוי להדגיש ולהעצים את השוני שבין המשתתפים במפגש אם לא ידונו בשום דבר אחר.

ש: מה הגודל של האירועים האלה?
ת: זה משתנה. לרוב יש בין חמישה לעשרים צעירים בקבוצה. עבדתי עם מעל 100 מוסיקאים שהשתתפו בהארטביט.

ש: בתור מי שעובד עם צעירים בחינוך לשלום, כיצד לדעתך יתרום לך המפגש השני של זרעים של שלום?

ת: זה משפיע עלי כחבר בזרעים של שלום וגם כאינדיבידואל. להיות חבר סגל היתה חוויה ששינתה לי את החיים. בתור חבר סגל, מעולם לא עבדתי עם מבוגרים. זה היה חדש עבורי. עד עכשיו עבדתי רק עם ילדים ולא ידעתי מה לצפות ממבוגרים. אז ציפיתי לגרוע מכל - ופחדתי. אבל יחד עם זאת, הייתי בטוח בעצמי וידעתי שאני מסוגל לעמוד במשימה. בסוף גיליתי שזה מאוד מספק לעבוד עם מבוגרים, במיוחד אומנים.

בתור אומן, מיד הצלחתי למצוא חיבור עם המחנכים... הבנתי שזה לא משנה מי אתה ומאיפה באת, תמיד יהיה לך את המכנה המשותף הזה.

זה היה מאוד מעודד. אני גם מרגיש שאני מוכן לעבוד עם עוד אומנים ועוד מבוגרים ושיש לי עוד הרבה מה ללמוד.

בתור משתתף, הסדנאות הבינלאומיות של PYE תרמו לי תרומה משמעותית. כבר הייתי מעריץ של הארגון וצפיתי בערוץ שלהם ביוטיוב... אבל לעבוד איתם פנים אל פנים, להרגיש את האנרגיה שהם הביאו איתם למחנה, מאוד מעורר השראה. אני מתכוון להשתמש בכל הכלים שלמדתי מ-PYE, הגישה, האנרגיה, כישורי ההוראה... וכל דבר אחר שהם לימדו אותי. לסיכום - המפגש השני היתה חוויה חדשה מרחיבת אופקים!

הצטרפתי להארטביט משום שהארגון משלב בין אקטיביזם ומוסיקה. זה מי שאני... מאז ומתמיד הייתי מוסיקאי. התחלתי עם המוסיקה כשהייתי בין ארבע, ומאז היא תמיד היתה חלק חשוב מהחיים שלי. וכשאני מנסה להתרחק קצת, תמיד משהו מחזיר אותי למוסיקה. למשך 9 שנים גרתי רחוק מארץ הקודש, והרגשתי כאילו שאני בורח, ושאני לא עושה מספיק כדי לעזור. אז חזרתי והתחלתי לעבוד.

ש: איך הגעת להארטביט?

ת: יצרתי קשר עם זרעים של שלום והתחלתי להתנדב בכפרים מקומיים. לאחר מכן הגעתי למחנה הקיץ בתור מדריך, שם שמעתי על אהרון שנייר. שמעתי שהוא עוסק במה שאני מכנה "התנגדות לא-אלימה בפני אי שוויון". שזה בעצם אומר להתמודד עם המצב בארץ הקודש על ידי קירוב בין צעירים משני צדי הסכסוך - במיוחד מוסיקאים צעירים שבאים לנגן יחד. קבעתי פגישה עם אהרון והיה חיבור נהדר בינינו! היה לנו ברור שאנחנו הולכים לעבוד ביחד. אני מנגן בהארטביט ואני גם מארגן ומנהל אירועים אחרים, וגם מלווה הרכבים בהארטביט.

קיץ מוסיקלי עבור צעירים תוניסאיים בחאמאמט, טוניסיה. היום אני עדיין בקשר עם הצעירים התוניסאים בפייסבוק. בזמן שעבדתי על פרויקט שמקשר בין מוסיקאים מדתות שונות, שמעתי על הארגון הארטביט.

כשהשתתפתי בקורס שנקרא "דיפלומטיה אזרחית בישראל ופלסטין", רבקה סטיינפלד סיפרה לי שיש לה קשרים עם זרעים של שלום ועם אהרון שנייר. כשהגעתי לירושלים, יצרתי קשר עם אהרון והתחלתי התמחות בהארטביט. אני עובדת איתם מאז מרץ 2011.

כעת אני נמצאת בזרעים של שלום, לסדרת מפגשים על אומנות הבעתית.

היתה לי גם את ההזדמנות לנסוע לשבוע לבית הספר לחינוך של הארווארד למכון האומנויות ולמידה-מתוך-תשוקה בהשתתפות יו-יו מה.

קורס המחנכים של זרעים של שלום היה מאוד חשוב עבורי. יצרתי קשרים עם עוד חברים בהארטביט והצלחנו ליצור תחושה של קהילתיות אחד בקרב השני.

הסביבה היתה מאוד פרודוקטיבית, היו לנו המון הזדמנויות לשיתוף רעיונות וסיעור מוחות.

באופן אישי, אני חושבת שהרבה מהתרגילים של PYE (שותפים להעצמת צעירים) היו מצוינים לקבוצה שלנו.

העובדה שהיו גם מנחים וגם מחנכים מאוד תרמה, ואני לא בטוחה אם היינו יכולים לזכות בחוויה כזאת בשום מקום אחר.

תמר עומארי

ש: מהם המחויבויות שלך בהארטביט, ומדוע הצטרפת לארגון?

ת: בשנתיים האחרונות הייתי מנהל שותף וגם מוסיקאי בארגון.

"הגיון יקח אותך מ-א' ל-ב'. דמיון יקח אותך לכל מקום."

אלברט איינשטיין

מאת דבי נתן

גשרלאומניות, בע"מ (Artsbridge, Inc.) הוא ארגון ללא מטרת רווח המבוסס בבוסטון, עם משרדים בישראל, פלסטין וארצות הברית. מטרת גשר לאומניות היא ליצור סביבה בטוחה לסטודנטים שלה, כזו אשר מטפחת הבנה, סקרנות, יצירתיות ומנהיגות. גשרלאומניות מעצים את תלמידיו כדי שיפעלו למען עתיד טוב יותר, בתוך קהילות ובין קהילות, באמצעות אומנות ודיאלוג ככלים לקרב בין אנשים. מרכיב מרכזי במודל של גשרלאומניות הוא תוכניות המשך אשר מתקיימות לאורך השנה לסטודנטים ששבים לקהילות שלהם. כאשר הם שבים לקהילות שלהם, בוגרי גשרלאומניות משמשים כמובילי דעה בקרב

צעירים, ומעודדים השתתפות בפעילויות שמחזקות קשרים קהילתיים, תקשורת יעילה, ביטוי אומנותי, העשרת השפה האנגלית,

אומנות ובניית שלום הצטרפו לשיחה הגלובלית

מאת סינתיה כהן

בבלגרד, סרביה, אנשי תיאטרון אמיצים ויצירתיים הכירו בפשעים שבוצעו בשמם. הם מדברים את האמת שלהם אל מול הכוח העומד בפניהם. בעיירה קטנה בשם פרקין שבאל סלבדור, אנשים ששרדו טבח אכזרי, משני צדי המתרס הפוליטי, מציירים ציורי קיר בצבעים עזים כדי להנציח את האבידות שלהם ולסמל את תקוותם לעתיד טוב יותר. באוסטרליה, סדרה של טקסי התפייסות צמחה לתנועה שהביאה להתנצלות רשמית בפני "הדור הנגזל" - ילדים אבוריגינים שנלקחו בכוח ממשפחותיהם. במקומות האלה ובמקומות נוספים ברחבי העולם, צעירים יוצרים קשרים שגוברים על שונות באמצעות שפה משותפת של מקצבי היפ הופ. ניתן להשתמש בכל האומנויות - מוסיקה, תיאטרון, אומנות חזותית, ספרות, ארכיטקטורה, קולנוע, ואחרים - כדי להביא לשינוי יצירתי של קונפליקטים. מדוע? משום שהם מערבים את

הצדדים הקונטיננטיים, רגשיים, פיזיים ורוחניים של בני אדם בתוך יצירות שמסוגלות להשתחרר מבעד למגבלות השפה. שכן בסביבה אלימה, זוהי השפה אשר נותנת ביטוי לדפוסי המחשבה של הקונפליקט. ניתן להשתמש באומנויות כדי לחתור תחת מנגנוני הגנה, לפתוח את הראש לדרכי חשיבה חדשות, לפתוח את הלב לרגשות חדשים, ולפתוח את קיומנו לתפיסות עולם חדשות. האומנויות לא עושות זאת באופן טבעי. למעשה, אנחנו יודעים שלאומנות יכולה להיות השפעה הרסנית באותה המידה. אך אומנים שכללי האתיקה שלהם מתכתבים עם צדק ושלום יכולים לערב עם הקהילות שלהם בנושאים פוליטיים שלרוב מוגדרים כטאבו. אומנים יכולים להציע גישות יצירתיות להתנגד לניצול של יחסי כוח ולעזור לקהילות להתחבר לטווח רחב של רגשות אנושיים. ניתן להשתמש באומנות כדי לטפח את יכולות התקשורת שלנו, ליצור שלום, לטפח את היכולת להקשבה ולביטוי עצמי.

בגלל שלצורות אומנות יש רבדים של משמעויות, באמצעות אומנות ניתן להתייחס למצבים מורכבים ומגוונים ולעזור לנו לקבל את הפרדוקסים שהם חלק מכל תהליך שלום. לאחרונה סיימתי את שלב ההפקה של פרויקט מחקר-פעולה בינלאומי גדול שנקרא "פועלים יחד על במת העולם: אומנויות הבמה ושינוי יצירתי של קונפליקטים". הפרויקט מכיל 14 מקרי מבחן שבהם אומנים, מנהיגים קהילתיים, ופעילים ליצירת שלום חקרו כיצד טקסים ויצירות תיאטרליות תרמו לתהליכי שלום בסביבות שבהן מתרחש סכסוך אלים, דיכוי ואלימות ממוסדים והפרות בוטות של זכויות אדם. דוגמאות נלקחו מרחבי העולם, כולל מקרי מבחן מישראל ופלסטין. לאחר סקירה של כל 14 מקרי המבחן וראיונות עם אומנים ופעילים למען שלום, זיהינו שמונה מסקנות עיקריות מהפרויקט.

- אומנות היא כלי רבת עוצמה אשר עשויה לתרום לפתרון של סכסוכים.
- למופעים למען שלום יש פוטנציאל לעזור

לקהילות להתמודד עם נושאים כואבים ולמצוא את מקומן מתוך אילוצים קשים.

- פרויקטים של אומנות שמתקיימים באזורים של סכסוך אלים הם בעלי פוטנציאל להביא להשלכות שליליות; יש לנקוט באמצעי זהירות על מנת למזער סיכונים.
- אין צורך שסטנדרטים אסתטיים ויעילות חברתית-פוליטית יבואו אחד על פני השני; לעיתים קרובות הם משלימים אחד את השני.
- עבודה שהיא אומנותית, קהילתית, שהיא ביטוי קולקטיבי, בין אם מדובר בטקסים, שירי ערש, או רקמה, עשויה לתרום משמעותית לתהליכים שמקדמים צדק ושלום.
- הכוח הטרגנספורמטיבי של אומנות טמון בכבוד שמפגינים כלפי יצירת האומנות וביושרה שהיצירה מכילה.
- לפרויקטים שמקדמים שלום ומבוססים על אומנות יכולים להיות השפעה רבה יותר על חברות שמצויות בסכסוך אם יותר ארגונים וסוכנויות אומנות היו מכירים בפוטנציאל של האומנויות לקדם תהליכי שלום ואם היו פועלים ליישום פוטנציאל זה.
- מופעים לקידום שלום מצהירים על האבידה האנושית שבמלחמה ודיכוי, ועל אופיים הממוגדר. הם מספרים סיפורים על ילדים, נשים וגברים, שחיייהם נהרסו על ידי הפחד, השפלה, בושה, ועקירה מביתם אשר מלווים את האלימות.

בנוסף לאנתולוגיה בת שני כרכים, הפקנו גם סרט תעודה ו"ארגז כלים". סרט התעודה מציג דוגמאות מסרביה, אוגנדה, ארגנטינה,

פרו, ארצות הברית (ניו אורלינס), אוסטרליה וקמבודיה. מדוגמאות אלו ניתן להסיק גם מסקנות על הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ואכן הסרט מלווה בכתוביות בעברית ובערבית. אני מעודדת את קוראי ענף הזית מדריך למורים לראות את הסרט ולנסות לחשוב כיצד הדוגמאות אשר מוצגות בו עשויות להיות רלוונטיות לעבודה שלהם. לסרט התעודה מצורף דיסק נוסף, "ארגז כלים" שמכיל 18 סרטונים קצרים ו-18 מסמכים שמכילים תכני הדרכה. בין היתר, ניתן למצוא בסרטונים קליפ של אימאן אעון מתיאטרון אשתר, אשר מספר על ההיסטוריה של התיאטרון הפלסטיני ועל תיאטרון אשתר, שמיישם טכניקות של אוגוסטו בואל, אבי "תיאטרון המדוכאים", על מנת לעורר מעורבות חברתית בקרב הפלסטינים. לי פרלמן, חוקר תיאטרון, מופיע גם הוא בסרט ומדבר על התיאטרון הערבי ביפו, שהעלה את המחזה "ועדת האמת והפיוס". המסמכים המצורפים לארגז הכלים כוללים הנחיות לתכנון מופעים שמקדמים שלום אשר מתייחסות גם למזעור של נזקים פוטנציאליים. אנחנו מקווים שאמנים מרחבי העולם ומהמזרח התיכון ימצאו שימוש במשאבים האלה. לעיתים קרובות מדי, אמנים צריכים לקדם את יצירותיהם, ולהתחרות עם אמנים אחרים על משאבים דלים. בתוכנית "אומנות ובניית שלום" שאני מנהלת באוניברסיטת בֶּרְנַדִּינֵס, אנחנו מנסים ליצור מרחבים שבהם אמנים ופעילים למען שלום יכולים להשתקף על העבודות שלהם, לבחון את הצלחותיהם וכישלונותיהם,

ולבנות יחסים אשר מאתגרים וגם תומכים באמנים מאזורים אחרים בעולם. אנחנו מזמינים אמנים מרחבי המזרח התיכון להצטרף לתנועה בינלאומית של אומנות ובניית שלום על ידי הרשמה לניוזלטר Peacebuilding and the Arts Now sys2.unet.brandeis.edu/bwebforms/view/acttogotify. שם תוכלו לקרוא על אמנים שפועלים לקדם שלום ברחבי העולם, על אפשרויות להצטרף לתוכניות הכשרה ומשאבים נוספים. שמחתי לקחת חלק בתוכנית הקיץ ב-2012 של זרעים של שלום, "אומנות הבעתית; שינויים בחינוך". אז, בנובמבר 2012, נהניתי מהיום שביליתי בבית האירוח אנדראס הקדוש שבירושלים, לשם הגיעו ישראלים ופלסטינים בוגרי קורסים של זרעים של שלום. אנחנו מצפים לראות איזו תוכניות חדשות עתידות לבוא בעקבות היוזמות האלו. אנחנו נשמח אם הפרויקטים שלכם יופיעו בגיליונות עתידיים של Peacebuilding and the Arts Now!

סינתיה מנהלת את התוכנית אומנות ובניית שלום באוניברסיטת בֶּרְנַדִּינֵס, שם היא מלמדת ומנחה פרויקטים של מחקר-פעולה. היא שותפה ביצירת הסרט *Acting Together on the World Stage: Performance and the Creative Transformation of Conflict*, ובעריכת אנתולוגיה בעלת אותו השם. בשנות ה-90 היא עבדה כמנחת דו-קיום ברעים של שלום.

תינוק במראה' מאת אני ג'ייקובס

למה אומנות? שותפים להעצמת צעירים

"למה אומנות?" מתוך חוברת הנחיית פעילויות יצירתיות של שותפים להעצמת צעירים (שה"צ)

מביא לאושר: ביטוי יצירתי שמתקיים ללא שיפוטיות הוא פשוט מאוד, כיף. דאגות לגבי העבר והעתיד נעלמות, ואנחנו נמצאים אך ורק ברגע הנוכחי. כשאנחנו מבטאים את עצמנו, מבלי לנסות כל הזמן לשאוף לשלמות, אנחנו חווים אושר ללא קשר לנסיבות.

תורם לבריאות: מחקרים רבים מראים שלביטוי יצירתי יש השפעה חיובית על הבריאות שלנו. ראוי לציין בהקשר זה את עבודתו של ד"ר גיימס פנבייקר, שמצא כי כתיבה רגשית על חוויות חיים מגבירה את הפעילות החיסונית של הגוף ומקטינה את הצורך לשלם על הוצאות בריאות.

בונה ביטחון עצמי: קהילות ששמות דגש על אומנויות מעניקות לחברי הקהילה להתנסות באומנות בעצמם ולהופיע מול שאר הקהילה. כאשר אנשים מפגינים את היצירתיות שלהם מול אחרים וזוכים להערכה מצדם, הדבר מעלה להם את הביטחון העצמי. הביטחון שלהם יגבר בהדרגתיות ככל שיהיו להם עוד הזדמנויות להפגנת יצירתיות.

מפתח אמפתיה: חוקרים של המוח גילו כי במוח יש נירוני מראה אשר מופעלים כאשר אנו מזוהים רגשות בקרב אדם אחר. כאשר צעירים שומעים את חבריהם מבטאים רגשות כנים באמצעות מוסיקה, שירה, או כל אומנות אחרת, הדבר יוצר אצלם אמפתיה.

מפיח חיים בתהליכי למידה: ביטוי יצירתי מחבר אותנו למחשבות ולרגשות שלנו, יוצר אצלנו ריגוש כשאנחנו מגיעים לשיאים של יצירתיות. ביטוי כזה מפעיל את הדמיון שלנו וגורם לנו להרגיש חיים. בני אדם יוצרים משמעות בחייהם באופן טבעי, והרבה מהמשמעות האלו נוצרות מתוך העולם הפנימי שלנו שבו הלב והראש עובדים יחד.

מחזק קשרים אנושיים: דנאיל גולמן, מחבר סדרת ספרים פופולרית על אינטליגנציה

חברתית ורגשית, אומר שמשמיתו הראשונה של מנהיג הוא ליצור תגובה רגשית בקרב הקבוצה שלו. ביטוי יצירתי מצמצם מרחק, בונה אמון, ומגשר על פערים תרבותיים, דתיים, סוציו-אקונומיים ודוריים.

מספק הזדמנויות לקחת סיכונים יצירתיים: צעירים אוהבים לקחת סיכונים. אומנות מהווה דרך מאתגרת לקחת סיכונים מבלי סכנה פיזית ומבלי שתהיה דרך "נכונה" או "לא נכונה" לעשות זאת.

מלמד כישורי מנהיגות למאה ה-21: אומנות מאפשרת לנו לראות את התמונה הגדולה, לעבד מידע, לחיות עם פרדוקסים, לשתף פעולה עם אחרים, לספר סיפורים ועוד הרבה. כל אלה הם כישורים של חלקו הימיני של המוח שלפי מומחים, חיוניים להצלחה בעולם המודרני.

הרעיונות העיקריים

כולנו יצירתיים

יצירתיות היא יכולת אנושית עיקרית, ואנחנו מפעילים אותה מדי יום. למרות זאת, רובנו לא חושבים שאנחנו באמת יצירתיים, וזאת משום שלרוב מקשרים יצירתיות עם אומנות - לפחות בתרבות המערבית. מגיל צעיר, הורים ומורים מזהים ילדים "אומנותיים" ומכווינים אותם בדרכים "יצירתיות". השאר פשוט גדלים ומצטרפים לקבוצה הגדולה של מבוגרים שחושבים שהם לא יצירתיים.

יצירתיות היא בסך הכול היכולת לחשוב על דברים ולגרום להם להתרחש. לבשל ארוחת בוקר, לשתול צמחים בגינה, או לקבוע תקציב לארגון הם פעולות יצירתיות. רובנו מבטאים יצירתיות במגוון דרכים במהלך היום.

כמוכן שיש גם קשר בין יצירתיות לבין ביטוי אומנותי, ואנחנו מאמינים כי לכל אחד מאיתנו יש זכות להביע את עצמו באמצעים אומנותיים - גם אם אנחנו לא טובים בזה. בהרבה תרבויות מסורתיות, ריקוד, שירה, מוסיקה, אומנות חזותית ודרמה משתלבים במארג חיי היום יום. ביטוי עצמי יצירתי, נטול פרפקציוניזם, מביא אותנו למצב של זרימה. לדברי הפסיכולוג רולו

מאי, "לרוב מתלווה לביטוי עצמי תחושה של אושר מנצנץ".

לא צריך להיות אומן בשביל לעשות דברים אומנותיים

אין צורך להיות צייר מקצועי אם רוצים לעשות פעילויות המערבות אומנות חזותית עם צעירים, או להיות שחקן מקצועי כדי להשתתף במשחקי תיאטרון. לא צריך להיות סופר מנוסה כדי לעבוד עם צעירים על כתיבה יצירתית. כל מה שצריך זה כמה פעילויות שיחסית קל להנחות ומספיק אומץ כדי להעביר אותן מול קבוצה. ככל שתתנסה יותר בהנחיית פעילויות שמתבססות על אומנות, כך תזכו לתגובות נלהבות מקרב המשתתפים שתזקקנה את הרצון שלך לעשות זאת שוב. לפני שתשים לב, תחפש עוד ועוד פעילויות כדי להוסיף לארגז הכלים שלך.

אינך צריך לדאוג מכך שההתעסקות שלך עם אומנות גוזלת הזדמנויות ללמד מאומנים מקצועיים. להפך. אנחנו מצאנו שכאשר מורים ואנשים אחרים שעובדים עם צעירים משתמשים בפעילויות שמבוססות על אומנות, יש להם נטייה לחבור לאומנים שמלמדים בעצמם. לדברי אחד הקולגות שלי, "אחרי שהתחלתי להשתמש באומנות עם צעירים, הרגשתי פחות מאוים על ידי אומנים. היה לי יותר ביטחון ביצירתיות של עצמי, ויכולתי לדבר בשפה שלהם".

בכולנו טמון הרצון להיראות ולהישמע

כאשר אנחנו משחקים עם תינוקות, מה בעצם קורה? התינוק מחייך, ואנחנו מחייכים. התינוק מזעיף פנים, וגם אנחנו. כאשר אנחנו מחקים את פעולות התינוק, אנחנו מתמלאים בתחושות של אהבה, שמשתקפים בחזרה אל התינוק. מחקרים מראים שתינוקות שלא זוכים לתשומת לב, לא מצליחים לשגשג בעתיד. כשאנחנו גדלים, אנחנו גם צריכים להיראות ולקבל אישור חברתי על מעשינו. ילד או מבוגר שלא שומעים את קולם, עשויים לפתח ניכור כלפי סביבתו.

בתרבויות שעשירות באומנות, נראות והערכה מתקבלות מתוך השתתפות בפעילות אומנותית. באמצעות תיפוף, ריקוד, שירה,

סיפור סיפורים, כולם זוכים להזדמנות להשתתף בפעילות. לעומת זאת, בתרבויות מערביות, הזכות להופיע שמורה רק לאלה שמסוגלים לעשות זאת ברמה גבוהה. במוקד ההופעה עומדת וירטואוזיות, ובעקבותיה גם שיפוטיות. כמוכן שיש מקום לאומנות גבוהה, אבל לא על חשבון אומנות עממית שנותנת לכל אחד את הזכות לקחת חלק ביצירה. כאשר אתם מעודדים אדם צעיר לקחת סיכון ולהפגין את היצירתיות שלו מול קהל, אתם למעשה נותנים לו הזדמנות להיראות ולהישמע. האישור החברתי שיקבל על הביצוע שלו יתרום לביטחון העצמי שלו ולאומץ שלו להביע את קולו בפני העולם.

אומנות היא דלת לחיים הפנימיים

"מטרתה של אומנות היא לא לייצג את מראם החיצוני של דברים, אלא את המשמעות הסובייקטיבית שלהם." כך אמר אריסטו. ביטוי יצירתי מכניס אותנו לתוך עולם של דמיון. מתוך העולם הפנימי הזה אנחנו יוצרים משמעות בחיינו. מתוך העולם הפנימי אנחנו שואבים מוטיבציה ומקבלים החלטות על חיינו. צעירים מסוגלים להפגין מחשבות מעמיקות וחמלה מעמיקה. ביטוי יצירתי, בסביבה נטולת שיפוטיות, מפרה את הקרקע. במחנות קיץ לאומנות/העצמה, אנחנו מגלים פעמים רבות כי הילדים ה"קשים" ביותר עטים לחדר האומנותי בכל הזדמנות, שם הם יכולים להביע את האני

'שדה' מאת אני גייקובס

מוביל לה:
השתתפות

כאשר אנשים משתמשים בדמיון שלהם, יהיה להם יותר רצון להשתתף בפעילות. בתורו זה מוביל למ:
מסירות

כאשר אנשים משתתפים בפעילות שמעוררת אצלם את הדמיון, הם גם נוטים להתמסר לפעילות. ברגע שהמשתתפים מסורים ומעורבים, כנראה שאתם בדרך הנכונה לפעילות מוצלחת.

תזכרו את מודל דה"מ במהלך התוכנית, קורס, או מחנה קיץ שאתם מעבירים. כאשר האנרגיה הקבוצתית דועכת, תעברו לפעילות שתעורר את הדמיון. זה יעורר מחדש את השלבים השונים של המודל.

כדי לקרוא עוד על שה"צ ולעיין בחוברת הפעילויות שלהם, ניתן להיכנס לאתר www.pyeglobal.org

הפנימי שלהם. בזמן שהם מכינים חפצים בעלי משמעות מנייה, צבעים, דבק, נצנצים או גזרי עיתונים, נדמה כי ניתן לראות כיצד נוצרים סדר וקוהרנטיות באני הפנימי המפוזר שלהם. כפי שאמר קארל פאולנק, פסנתרן והמנהל של הקונסרבטוריון של בוסטון, "למוסיקה [ולזה אוסף גם את יתר האומנויות] יש את היכולת להגיע לחלקים בלתי נראים שבלבנו ובנשמתנו, ולעזור לנו להבין את עצמנו בצורה טובה יותר".

מתכון למעורבות

לעיתים קרובות שואלים אותנו שאלות כמו: "איך אני גורם לצעירים להשתתף בפעילויות האלו?", "איך מתמודדים עם המשתתפים הבעייתיים יותר?" או "אין אני גורם לכולם להישאר מעורבים?"

הצעתנו הראשונה היא להשתמש בפעילויות שדורשות מהמשתתפים להפעיל את הדמיון שלהם.

להלן מודל בסיסי שמפרט כיצד להתחיל בפעילות ולאן לנסות להוביל את הקבוצה כאשר האנרגיה הקבוצתית יורדת. ניתן לזכור אותו לפי ראשי התיבות דה"מ:

דמיון

כאשר אתם מפעילים משתתפים בפעילות שדורשת מהם להשתמש בדמיון שלהם, אתם בעצם אומרים להם שהם רשאים להשתמש כרצונם בכל חלק מהעצמי שלהם - האופי שלהם, המוזרויות שלהם, הרעיונות שלהם. זה

דיאלוג קולינרי

“העתיד לא נמצא שם באופק, מחכה לנו שנבוא. אנחנו יוצרים את העתיד עם כוח הדמיון שלנו.”

פיר ויליאמט

מאת דניאל נוח מוזס

את ארקהאנה פגשתי לראשונה כשהיא הגיעה למחנה הקיץ ב-2005 כמובילת משלחת. ארקהאנה היא אומנית ממובאי. גם במטבח היא אומנית. באותו הקיץ היא העלתה את הרעיון להכין בידוד ספר מתכונים. היא התחילה לאסוף מתכונים, ואז היא חזרה למומבאי. בשנים שלאחר מכן המשכנו עם הפרויקט שהיא התחילה. בכל קיץ אנחנו מכינים סעודות אדירות. אם תעינו בגיליונות הקודמים של המדריך למורים, תמצאו בהם מתכונים וסיפורים על אוכל. זאת דרך שבה אנחנו לומדים אחד על השני. לאט לאט אנחנו יוצרים ספר. בינואר האחרון (2013) ביקרתי לראשונה בהודו במסגרת עבודתי בזרעים של שלום. מאוד שמחתי לפגוש שוב את ארקהאנה. לילה אחד, היא הזמינה כמה חברים לדירתה. ישבנו על כריות על הרצפה; דיברנו וצחקנו. היא הגישה לנו חטיפים, שתינו בירה הודית טובה, ולאחר מכן, מתישהו בין 10 ל-11 בלילה, היא הצהירה שארוחת ערב מוכנה. לאחר שנהייתי מארוחה מדהימה, אמרתי לה, “ארקהאנה, את קוסמת. האוכל הזה מדהים. את זוכרת שהיה לך רעיון ליצור ספר מתכונים?” ארקהאנה חייכה. “כן, ברור, עדיין יש לי את המתכונים שאספתי בזמנו”. הסכמנו להמשיך עם הפרויקט הזה, כמו צבים, לאט לאט. להלן מופיעים חלק מהמתכונים, להנאתך, קורא יקר.

מתכונים קלים לכולנו מבוא מאת ארקהאנה

אני מאמינה שאוכל מחבר בין בני אדם. בנוסף, אוכל גם מתייחס לזהות שלנו. מאכלים מסוימים, תבלינים מסוימים, מספרים סיפורים על אדמה ומקום, על אנשים ותרבויות. אם תתחקו אחר התבלינים, אתם תפסיקו לעשות הכללות על העולם ותפסיקו להיות שיפוטיים. כאשר תתחילו לשתף, אתם תוכלו להתחבר עם אנשים באמצעות חמשת החושים - ראייה, שמיעה, טעם, ריח ומגע. כאשר השתתפת במחנה הקיץ הבינלאומי של זרעים של שלום ב-2005, כולנו רצינו לחלוק את הסיפורים שלנו במגוון דרכים. דרך אחת היתה באמצעות שיחות על אוכל. המתכונים שמופיעים כאן הם המתכונים שחבריי מובילי המשלחת שיתפו איתנו. כאשר אני מכינה את המאכלים האלה, אני נזכרת בחברים שלי. אני משתפת את המאכלים שלהם ואת הסיפורים שלהם גם עם אחרים. וכך אנחנו מגדילים את הרשת...

עוף קאראהי

עוף קאראהי, שנקרא גם גושט קאראהי (כאשר מכינים אותו עם בשר טלה או עז במקום עוף), ועוף קאדאי, הם מאכלים פקיסטניים וצפון הודיים שייחודיים בגלל הטעם המתובלן והשימוש שלו בפלפל. נאמר שמספיק

להשתמש רק בקאראהי (ווק) על מנת להכין את המנה הזאת.

מרכיבים:

- 1 ק"ג עוף חתוך לחתיכות קטנות
- 1 בצל גדול קצוץ
- 1 כפית שום כתוש
- 3 עגבניות גדולות קצוצות
- 1 חבילת יוגורט
- 4 כפות שמן
- גיג'ר פרוס דק לפי הטעם

תבלינים:

אם יש לכם סן קאראהי מסאלה אז השתמשו בו לפי הטעם.

אם לא:

- 1 כפית צ'ילי אדום טחון
- 2/1 כפית פלפל שחור טחון מלח
- 2/1 כפית כמון
- 2/1 כפית כוסברה יבשה

ניתן להוסיף או להפחית מהתבלינים לפי הטעם.

הוראות: תחממו את השמן במחבת. תטגנו את הבצל עד שמזהיב. לאחר מכן הוסיפו את השום וערבבו. הוסיפו את העגבניות וערבבו, לאחר מכן את התבלינים, ולבסוף את העוף.

המתינו כ-3-5 דקות והוסיפו את היוגורט. השאירו על האש עד שהבשר מבושל. קשטו את התבשיל בגיג'ר פרוס.

מקלובה

למרות שמקלובה, שנקראת גם מאלובה או מגלובה, ידועה כמאכל פלסטיני, היא נפוצה ברחבי הלכנט הערבי ופרס גם כן. התבשיל כולל בשר, אורז וירקות מטוגנים שמבושלים בתוך סירה בהגשה הופכים את הסירה, מכאן שם התבשיל, שפירושו “הפוך”. בדרך כלל מגישים מקלובה עם יוגורט או סלט ערבי - מלפפון, עגבניה ופטרז'יליה קצוצים דק ברוטב מיץ לימון וטחינה.

מרכיבים:

- עוף שלם, חתוך לארבע חתיכות, מוכן לבישול.
- 1 ק"ג אורז
- 1 ק"ג כרובית או חציל
- 300 גרם גזר
- 1 בצל
- מלח ותבלינים הודיים:
- 1 כפית קינמון טחון
- 4/1 כפית פלפל שחור טחון
- 4/3 כפית כורכום

הוראות:

תבשלו את העוף במים למשך שעה. תוסיפו מלח, תבלינים ובצל לרוטב של העוף(תדאגו להשתמש בסיר שהוא גדול מספיק להכיל את כל המרכיבים). בינתיים תטגנו את הכרובית או את החציל בשמן עמוק. את הגזר הקצוץ יש לבשל למשך 15 דקות. כאשר העוף כמעט מבושל, תעבירו חלק מהרוטב לסיר אחר. תוסיפו את הגזר, כרובית או חציל כך שתיווצר שכבה מעל לעוף. הוסיפו את שארית הרוטב לסירה, כך שתכסה את שכבת הירקות. תשימו את הסיר על האש למשך כחצי שעה. כאשר התבשיל מוכן, תהפכו את הסיר על מגש. תגישו עם סלט ויוגורט.

צ'ולנט

צ'ולנט זהו תבשיל יהודי מסורתי. לרוב מבשלים אותו במשך לילה שלם, ואוכלים אותו לארוחת צהריים בשבת. את הצ'ולנט המציאו במשך השנים כדי להתאים לחוקי היהדות שאוסרים על בישול בשבת. את הסיר מרתיחים ביום שישי לפני כניסת השבת, ואז מניחים אותו על פלטה שבת או על אש נמוכה עד ליום שלמחרת. ישנן גרסאות רבות לתבשיל, והוא נפוץ הן במטבח האשכנזי והן במטבח הספרדי. המרכיבים הבסיסיים של הצ'ולנט הם בשר, תפוחי אדמה, שעועית וחיתה. בחמין הספרדי משתמשים באורז במקום שעועית וחיתה, ועוף במקום בקר. תוספת ספרדית מסורתית היא ביצים שלמות, עם הקליפה (וובוס חמינדוס), שמשחמות בין לילה. בצ'ולנט האשכנזי יש פעמים רבות קישקה או צוואר ממולא - נקניק או צוואר של עוף שממולא בתערובת של קמח. הבישול האיטי והארוך מגביר את הטעמים של מגוון המרכיבים ויוצר את הטעם האופייני של הצ'ולנט.

מרכיבים:

- 20 תפוחי אדמה
- 20 ביצים
- עוף/בקר
- 3 בצלים גדולים
- פחית גדולה של רוטב עגבניות
- 2 שיני שום
- 4-5 גזרים

לטגן קצת ואז להוסיף כוס מים, דגים ואורז. כאשר האורז מבושל, לקשט אותו עם הבצל המטוגן.

לזניה

מרכיבים:

- קופסא אחת של אטריות לזניה
- 1 ביצה
- 4/3 ק"ג גבינת קוטג' או ריקוטה
- 2 כוסות של רוטב ספגטי
- 2/1 כוס גבינת פרמזן או גבינת רומאנו מגורדת
- 4/3 ק"ג גבינת מוצרלה מגורדת
- 4/3 ק"ג בשר טחון (או כוס וחצי של תרד מבושל לצמחונים שביינו)
- 1 שן שום כתוש
- 2/1 כוס בצל קצוץ
- 2 כפות בזיליקום יבש

הוראות:

לבשל את אטריות הלזניה עד שהן מתרככות לבשל את הבשר יחד עם השום והבצל. לסנן את השומן. להוסיף את הרוטב ולהניח בצד. לטרוף את הביצה ולהוסיף גבינת קוטג'/ריקוטה ואת הבזיליקום. בתבנית גדולה ועמוקה לייצר שכבות בסדר הבא: בשר/רוטב, אטריות לזניה, תערובת הגבינה, פירורי מוצרלה ופרמזן. להמשיך לייצר שכבות עד שהשתמשם בכל המרכיבים, כאשר בשכבה העליונה יש מוצרלה ופרמזן. לבשל בתנור ב-180 מעלות למשך 30-45 דקות עד שהלזניה מתחילה להשחים.

מורנג חמאת בוטנים

- 1 צנצנת חמאת בוטנים טבעית
- 4 חלבוני ביצה
- 1 כוס דבש
- תטרפו את חלבוני הביצה עד שהם מתקשים. תוסיפו את הדבש לחמאת הבוטנים. תערבבו את הכל יחד, בעדינות כדי לשמור על טפיחות. על גבי נייר אפייה תייצרו כדורים בעזרת כפית ותשטחו אותם בעזרת מזלג. תאפו במשך כ-10 דקות בחום של 200 מעלות, עד שהם מתקשים ומשחחים מעט.

2/1 ק"ג חיטה

2/1 ק"ג חומוס/שעועית

2/1 ק"ג אורז

מלח/פלפל/כורכום

ליטר מים

הוראות:

תבשלו את הביצים ותשימו אותן בצד. תקצצו את הבצל ותטגנו אותו, תוסיפו את הבשר. את הירקות תשימו בסיר גדול עם מים. תוסיפו את האורז ואת התבלינים. תוסיפו לסיר את החיתה, שעועית/חומוס. תוסיפו את רוטב העגבניות לשאר המרכיבים, כולל הביצים, ותערבבו היטב. תכניסו לתנור למשך 12 שעות ב-100 מעלות. ניתן גם להשתמש בסיר חשמלי לאותו פרק זמן. יש לבדוק את הסיר מדי פעם ולהוסיף מים במקרה הצורך.

טייאדיה

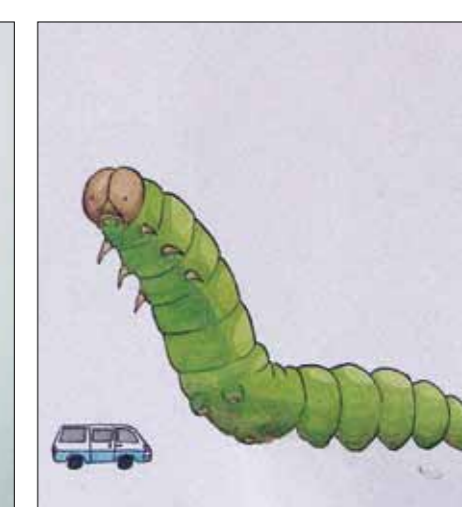
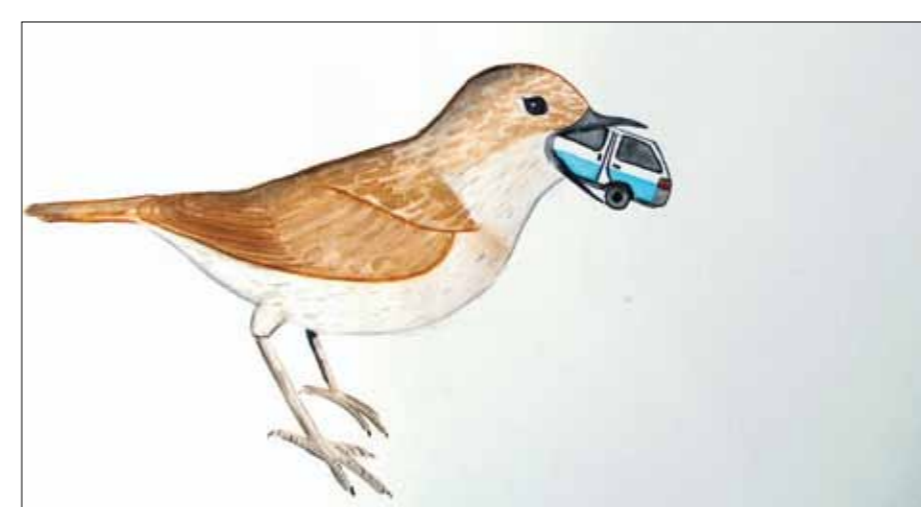
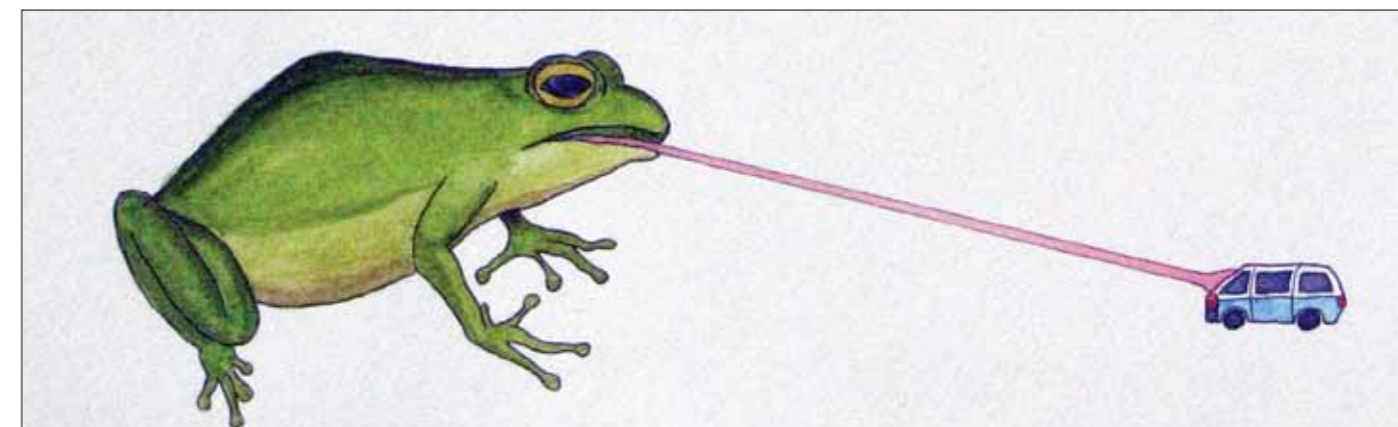
מאכל תימני של אורז ודגים. מנה לארבעה.

מרכיבים:

- 2/1 ק"ג דג לבן
- 2/1 1 כוסות אורז לבן
- שמן תירס או חמניות
- 2 כפיות ממרח צ'ילי אדום
- 2 כפיות רסק עגבניות
- 2 שיני שום קטנות
- 1 כפית כמון טחון
- 2 תרמילי הל מרוסקים
- 2/1 כפית פלפל שחור מרוסק
- 4/1 ק"ג בצל
- 2/1 ק"ג תפוחי אדמה

הוראות:

לטגן את הדג עד שהוא חצי מוכן לקלף את תפוחי האדמה ולעשות בהם חורים. לטגן את תפוחי האדמה על אש נמוכה, עד שהם חצי מוכנים. לפרוס את הבצל ולטגן אותו. לבשל את האורז עם מלח. כשהבצל מזהיב להוציא חלק מהשמן מהמחבת. להוסיף את רסק העגבניות ואת הצ'ילי. לבשל קצת ולאחר מכן להוסיף תפוחי אדמה. להוסיף את השום, כמון, פלפל שחור והל.

לתרבות עשירה שהושפעה מאסיה, אירופה, אפריקה והמזרח התיכון. העובדה הזאת היא הכי ברורה כאשר אנחנו נהנים ממוגון הריחות, טעמים ומרקמים שמוגשים על שולחנם של כל משפחה פלסטינית.

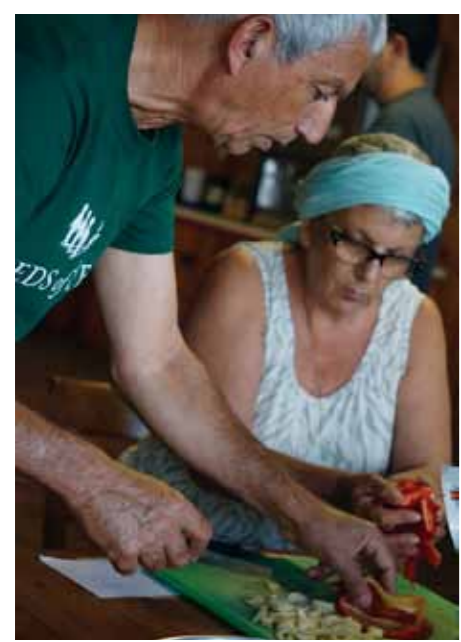
קארן היא המנהלת של המרכז הקהילתי של חינוך לשלום בטול כארם והמתאמת הפלסטינית של קבוצת נשים אקטיביסטיות. היא מעורבת בסדנאות של זרעים של שלום למחנכים וצעירים פלסטינים, בנוסף לפעילויות שחוצות גבולות של מדינות.

שאוכלים עם שמן זית מקומי ופיתות טריות. ובנוסף לכל, ניתן לבחור מתוך מבחר של פירות וירקות מגידול מקומי כאשר מבקרים בשוק. ניתן למצוא שם אצרות, כמו רימונים שנוצצים כמו יהלומים; עשבי בר טעימים ובעלי סגולות רפואיות כמו מרווה, אורגנו ונענע מפסגות ההרים; ואחד האהובים עליי, עכוב, מעין קקטוס שמבשלים ביוגורט או שמוסיפים לחביתות. כהורה, זה רק טבעי שארצה שלילדיי יהיו חיים טובים יותר משלי היו. למרות שלא מוצא חן בעיניי שהילדים שלי בילו את כל חייהם באזור שנמצא בסכסוך, אני כן מעריכה שהם נחשפו

למוקלה (עלה ירוק מבושל) שהילדים כל כך אוהבים; ולא נשכח גם את הריחות המהפנטים של אוכל הרחוב, כמו הפלאפל הפריך, או האגוזים והקפה הקלויים שניתן להריח בכל שכונה. ואם הריחות זה לא מספיק כדי לסובב לך את הראש, הטעמים והמרקמים בטוח יצליחו! ישר עם הטעימה הראשונה מתמכרים לאוכל הפלסטיני: החומס הרך והלימוני; היוגורט הקריר והחמצמץ; הנזידים המתובלים; עירוב הטעמים הארציים של הזעתה, שהוא תערובת של טימין, סומאק, שומשום, כמון ומלה,

ההשול

מאכלים שמחברים בין אנשים

לאוכל טוב יש את היכולת הנדירה לקרב בין בני אדם. על מנת לבשל יחד נדרשת תקשורת. באמצעות המאכלים שאנחנו מכינים, אנחנו מבטאים את הזהות שלנו. אחד מרגעי השיא במחנה הקיץ הוא ארוחת הערב הבינלאומית. מחנכים, מובילי משלחת והמשתתפים בתוכניות המחנכים של זרעים של שלום, מקדישים שעות רבות בתכנון ובישול הארוחה. הם משתמשים בסכינים חדות וחולקים מרחב מוגבל. זהו אתגר לא קטן. מתוך מה שנראה לעיתים קרובות כבלגן גדול, השפים מצליחים ליצור קסם.

כיצד עברתי מבייסבול, נקניקיות, פאי תפוחים ושבולטים, לכדורגל, שווארמה, כנאפה ורכבים הכול-חוץ-מתוצרת-אמריקאית

בצעירותי נהניתי מהאוכל הפשוט אך טעים של אמא שלי, אך אני לא זוכרת שנדהמתי מריחות כפי שקרה כשהייתי במטבח צנוע פה בפלסטין. הקפה הערבי שמתובלן בהל, שמגישים בסופו של ביקור ידידותי; הריח החזק של החציל הקלוי (שבתור ילדה מעולם לא ראיתי, ובטח שלא אכלתי) בבבא גנוש; שום מטוגן שמפזרים מעל

כבוש. בחג המולד אכלנו אגוזים ברזילאיים אקזוטיים ומדי פעם אפילו 'פיירוגי' (כופתאות ממולאות בכרוב או תפוחי אדמה שבעיניי נחשב לאוכל גורמה). אלה הוגשו כחלק מהמנה המיוחדת במסעדה הפולנית המקומית שלנו. אז עוד לא ידעתי שכמבוגרת, כשאגיע לפלסטין ואטעם מהאוכל המקומי חושיי ישתוללו. אמנם

מאת קארן אבוזאנט
כאשר גדלתי במערב ארצות הברית בשנות ה-60 וה-70, מעולם לא הרגשתי הפרדה ביני לבין שאר העולם, מעולם לא הרגשתי שאני נמצאת בבועה תרבותית, במיוחד בעיניי אוכל. היינו אוכלים טאקו, ספגטי, נקניק פולני וכרוב

“לעולם המציאות גבולות משלו, עולם הדמיון הוא ללא מצרים.”

פיר ויליאמס

”ההתעלות מעל אלימות תלויה
ביכולת לייצר ולהפעיל דמיון מוסרי...
אם לנסח זאת בפשטות, בדמיון המוסרי
טמון היכולת לדמיין את עצמנו בתוך רשת
של יחסים שכוללת גם את אויבנו; היכולת
להחזיק בסקרנות פרדוקסאלית אשר מקבלת
על עצמה מורכבות ללא קוטביות דואלית;
האמונה היסודית בפעולה יצירתית והניסיון
לממש אותה; קבלה של הסיכון שקיים
כאשר צועדים אל תוך הלא-מודע
המסתורי ששוכן מעבר לנופים של
אלימות הכל כך מוכרים.”

ג'ון פול לדראך

ענף מזרחי לים